

Învierea din morți, frescă pe lemn, autor: Ioan Popa, 30 / 20 cm, 2011.

DIIN SUMAR:

- Stâlpi de finic și ramuri de copaci la
Duminica Floriilor – **PROTOS. SIMEON PINTEA**.....(p. 2)
- Desăvârșirea – **ALEXANDRU NEMOIANU**.....(p. 3)
- "Fiți mândri c-ați făcut
din Cruce scut!" – **ELENA PĂRVU**.....(p. 3)
- Aprecierea academicienilor ardeleni
față de episcopul Nicolae Ivan:
memoriul inedit din mai 1934 de ridicare
la treapta de Arhiepiscop – **MIRCEA-GHEORGHE ABRUDAN** (p. 4)
- Zorica Lațcu și omul poetic – **ARHIM. BENEDICT VESA**... (p. 5)

† Andrei

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Veșnicia născută la sat s-a mutat și la oraș

„Și știi că porunca Lui este viața veșnică” (Ioan 12, 50).

nul aceasta a fost dedicat de către Sfântul Sinod satului românesc, în care mulți dintre noi ne avem rădăcinile. În toată lumea creștină cea mai importantă zi este sărbătoarea Paștilor, dar, în mod special, satul românesc este pătruns până-n străfundul său de bucuria praznicului.

Lucian Blaga ne-a lăsat nouă tuturor o sintagmă, pe care o folosim adesea chiar dacă nu-i mai menționăm autorul: „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat”¹. Și afirmația aceasta o face în poezia „Sufletul satului”: „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat / Aici orice gând e mai încet, / Și inima-ți zvâcnește mai rar, / Ca și cum nu ți-ar bate în piept, / Ci adânc în pământ undeva”².

Sufletul satului este eminent creștin. Toate preocupările sateanului au ținut seamă, și sperăm că vor mai ține, de învățătura creștină: „sufletul satului falfăie pe lângă noi, / Ca un miros sfios de iarbă tăiată, / Ca o cădere de fum din streșini de paie, / Ca un joc de iezi pe morminte înalte”³.

Toți cei ce au avut experiența unei zile de Paști la țară au simțit lucrul acesta chiar dacă nu suntem în stare să o exprimăm prin cuvinte. Cei ce au avut darul condeiului au făcut lucrul acesta magistral. De exemplu, George Coșbuc, în poezia „La Paști” reușește să cuprindă în versuri toată această atmosferă mirifică: „Prin pomi e ciripit și cânt, / Văzduhu-i plin de-un roșu soare, / Și sălciile-n albă floare, / E pace-n cer și pe pământ. / Răsuflul cald al primăverii, / Adus-a zilele-noierii. / Și cât e de frumos în sat! Creștinii vin tăcuți din vale / Și doi de sentâlnesc în cale / Își zic: Hristos a înviat! / Și râde-atâta sărbătoare / Din chipul lor cel ars de soare”⁴.

Țăranul nostru a avut așezarea lui spirituală, credința lui, blândețea și bunătatea inimii. „Țăranii noștri, oricât de săraci ar fi fost, viețuiau frumos, oricât de modest, un pridvor este cioplit cu har și-i loc mereu până la unealta cea mai umilă de încrustare a unui semn al frumuseții ... Țăranul român îmbrăcat, împodobit, fie în zi de lucru sau de sărbătoare este ușor, omenescul din el devine imperial stilizat, dobândește o ușurință care corespunde seninătății sale sufletești atât de specifică neamului nostru”⁵.

Satul în care țăranii noștri și-au dus viața pe bună dreptate este numit de domnul Președinte al Academiei Române Ioan Aurel Pop „Esența spiritului românesc”⁶. În discursul de intrare în Academie, Liviu Rebreanu afirma că „Țăranul nu pleacă nici de voie nici de nevoie. El n-are unde să-și mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbore smuls din rădăcini. De aceea, țăranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național”⁷.

Și, totuși, constatăm că, dintre urmașii lui, un număr înspăimântător de mare – înspre cinci milioane –, au plecat pe alte plaiuri pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele. Am dori noi ca mulți să se întoarcă acasă, dar numai Dumnezeu știe câți vor face lucrul acesta.

Nădăjduim că vor fi ducând cu ei credința în Hristos Cel înviat din morți și Lumina sărbătorii de Paști luminându-le fața. Iar dacă suntem obiectivi, observăm cum satele, mai ales cele îndepărtate de oraș, îmbătrânesc și se împuținează numeric. Mare grijă trebuie să avem de cele ce rămân.

Totuși vestea Învierii lui Hristos a fost proclamată mai întâi la oraș, iar apoi a pătruns adânc în spiritualitatea satului nostru. Mormântul Domnului este în Ierusalim. Sfântul Evanghelist Matei ne spune că: „Iosif, luând trupul, l-a înfășurat în giulgiu curat de în, și l-a pus în mormântul nou al său, pe care-l săpase în stâncă, și, prăvălind o piatră mare la ușa mormântului, s-a dus” (Matei 27, 59-60).

Vestea învierii acolo a fost dată întâi. În zorii zilei de duminică, femeilor mironosițe, care veniseră la mormânt, îngerul le-a zis: „Nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați. Nu este aici; căci S-a sculat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut” (Matei 28, 5-6).

Și tot în cetatea Ierusalimului, „fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii, și ușile fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă!” (Ioan 20, 19).

Marile centre urbane au fost locurile unde a pătruns Evanghelia prima dată. De aici vestea învierii lui Hristos și credința creștină s-a răspândit peste tot. Iar centrele episcopale au fost statornicite tot la oraș. Este adevărat că de aici credința creștină a ajuns la sat unde a dat naștere la o spiritualitate profundă și, în acest context, înțelegem cum „veșnicia s-a născut la sat”⁸.

Generațiile anilor din urmă constată cum centrul preocupărilor spirituale devin orașele și cum „veșnicia născută la sat” se mută la oraș. În această situație, chiar dacă suntem datori să avem grijă de satele noastre, nu

¹ Lucian Blaga, *Poezii*, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 91.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ George Coșbuc, *Poezii*, vol. I, Cartea Românească, 1982, p. 180.

⁵ Ioan Alexandru, *Iubirea de Patrie*, Editura Eminescu, București, 1985, p. 97.

⁶ Arhiepiscopia Clujului, *Veșnicia s-a născut la sat*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019, p. 19.

⁷ *Ibidem*, p. 66.

⁸ *Ibidem*, p. 66.

Stâlپări de finic și ramuri de copaci la Duminica Floriilor

Protos. Simeon Pinte

La intrarea Domnului în Ierusalim, Evanghelia reține atmosfera solemnă, de sărbătoare, de bucurie și de entuziasm. Domnul, călare pe mînzul asinei, Se apropia încetinel de cetate, în timp ce mulțimea Îl înconjura bucurându-se, aducând laude lui Dumnezeu pentru minunile pe care le văzuseră și aclamându-L pe Iisus „Împărat care vine întru numele Domnului” (Luca 19, 38). Iisus din Nazaret era recunoscut ca Mesia – Regele mesianic vestit de proroci și așteptat de veacuri ca să reazeze tronul lui David și să aducă libertatea. Entuziasmul cu care era primit de mulțime, i-a făcut pe unii să-și aștearnă hainele pe cale, „iar alții tăiau ramuri din copaci” și „ramuri de finic” și le așterneau pe cale, înaintea Lui. Copiii strigau „Osana Fiului lui David”, împlinind astfel cuvintele profetice ale psalmistului: „din gura pruncilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă” (Psalmul 8, 2). Entuziasmul și bucuria mulțimii, însă, se vor transforma repede, sub presiunea cărturarilor, a fariseilor și a castei sacerdotale a iudeilor, în ură și respingere, Domnul urmând să pătimească, să moară iar apoi să învieze, inaugurând astfel Împărăția lui Dumnezeu.

În veacul al patrulea, când cultul creștin se îmbogățește cu noi sărbători, în Biserica Ierusalimului este atestată prăznuirea solemnă a *Duminicii Stâlپărilor*, în Duminica care deschide Săptămâna Patimilor. Pelerina Egeria a reținut și a notat în jurnalul ei amănunte care ne ajută să reconstituim solemnitatea acestei zile. După ce se cântau „imnuri și antifoane potrivite acestei zile” și se citea pasajul din Evanghelia care relatează evenimentul, episcopul înconjurat de popor cobora de pe Muntele Măslinilor și pornea spre Ierusalim, cântând imnuri și antifoane, răspunzând cu toții mereu: „Bindecvântat Cel ce vine în Numele Domnului”. Atmosfera de bucurie era amplificată de prezența numeroasă a copiilor, chiar și a acelor care nu puteau încă umbla în picioare, ci erau ținuti de părinții lor pe umeri, purtând ramuri „unii de palmier, alții de măslin”. Și astfel episcopul era condus întocmai ca Domnul odinioară⁹.

Intrarea Domnului în Ierusalim sau Duminica Floriilor este prăznuită cu multă solemnitate și bucurie și de către noi. Ne aducem aminte că în această zi, ieșind din biserică, primim crenguțe de salcie înmugurite, pe care mai înainte le-a binecuvântat preotul și pe care le purtăm în mâinile noastre în amintirea ramurilor de finic și de măslin din Evanghelia. Ramurile din această zi nu au însă numai un sens anamnetic. Reprezintă mult mai mult. Sunt un simbol creștin care așteaptă să fie descifrat în conformitate cu simbolismul biblic al ramurilor de palmier, de măslin și de salcie.

Palmierul sau finicul este simbolul biblic al dreptății: „Dreptul ca finicul va înflori și ca cedrul cel din Liban se va înmulți. Răsădiți fiind în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru vor înflori. Încă într-o bătrânețe unse se vor înmulți și bine viețuind vor fi, ca să vestească: drept este Domnul Dumnezeu nostru și nu este nedreptate într-o Dânsul” (Psalmul 91, 12-15). De asemenea, prezența ramurilor de finic la Sărbătoarea iudaică a Corturilor (Cf. *Levitic* 23, 40-41) le conferă un simbolism mesianic exprimat de ceremonialul liturgic al sărbătorii, în cadrul căruia speranța și așteptarea mesianică ocupa un loc privilegiat. Ramurile de palmier erau semnul victoriei, al biruinței, al izbânzii lui Mesia. În același timp, ele exprimau și bucuria, fiind un semn al veseliei. Aceste semnificații se regăsesc prin prezența ramurilor de finic și la intrarea solemnă a lui Hristos în Ierusalim, când poporul a văzut chiar în El pe Mesia.

Prezentă pe monumentele funerare evreiești, ramurile de finic sunt și un simbol al învierii¹⁰. Cu această semnificație se regăsesc și în mâinile martirilor învingători ai morții, potrivit viziunii din Apocalipsă: „După aceea m-am uitat și iată mulțime multă, pe care nimeni nu putea să o numere, din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile, stând înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcați în veșminte albe și având în mână ramuri de finic” (Apocalipsa 7, 9). De altfel, și la intrarea Domnului în Ierusalim, Sfântul Evanghelist Ioan reține că mulțimea adunată de minunea învierii lui Lazăr din Betania, Îl va întâmpina cu „ramuri de finic” pe „Birutorul morții” (Cf. *Ioan* 12, 9).

Asemenea palmierului sau finicului, măslinul este simbolul biblic al regenerării, al începutului vieții. La încetarea potopului, când Noe eliberează porumbelul ca să probeze retragerea apei de pe fața pământului,

acesta se întoarce în corabie purtând ramura de măslin, semnul împăcării și al mântuirii prin potop (Cf. *Facere* 8, 11). Cu această semnificație, simbolul măslinului va fi preluat de timpuriu în Cateheza și Liturgia baptilmală a Bisericii. Potrivit Sfintei Scripturi, măslinul este și simbolul omului drept și temător de Dumnezeu, care asemenea belșugului de untdelemn de măslin, se îmbogățește în virtuți: „Dar eu ca un măslin roditor în casa lui Dumnezeu, am nădăjduit în mila lui Dumnezeu în veac și în veacul veacului” (Psalmul 51, 7). Este, apoi, simbolul familiei, al fertilității, al rodniciei și al bunăstării (Cf. *Psalmul* 127, 1-6).

Printre arborii pomeniți de Sfânta Scriptură se regăsește și salcia, plantă ce crește lângă cursul apelor. În timpul exilului, poporul iudeu mistuit de dorul Ierusalimului, refuzând a cânta cântarea Domnului în pământ străin, își atârna harpele în sălcile ce creșteau pe malurile „râului Babilonului” (Cf. *Psalmul* 136). La noi, dar și la alte popoare creștine, în ritualul din Duminica Floriilor, din motivul lipsei ramurilor de palmier și de măslin, salcia înmugurită a luat locul acestora. Fiind o plantă, care, după gerul iernii, reînvie devreme, când razele soarelui de-abia încep să încălzească aerul primăvărat, salcia devine un simbol al proșpețimii și regenerării sau reînnoirii vieții.

Praznicul Intrării Domnului în Ierusalim este orientat spre Duminica Sfințelor Paști, fiind un preluu sau o înaintă prăznuire a Crucii și a Învierii. De aceea, prima semnificație a ramurilor verzi pe care le primim în momentul culminant al celebrării din această zi, sunt un simbol al învierii. Această semnificație reiese din Rugăciunea pe care preotul o rostește la binecuvântarea stâlپărilor: „poporul cel ce ședea într-o întuneric și în umbra morții, luând semnele învierii, adică ramurile de copaci și stâlپările de finic, mai înainte închipuind învierea, L-au întâmpinat [pe Hristos]. Noi după asemănarea acelor, într-o această zi de înaintepăznuire, ținem în mâini stâlپări și ramuri de copaci”. Tema sărbătorii este de altfel triumful și victoria, biruința asupra morții

și recunoașterea de către lume a lui Iisus Hristos ca singurul Împărat, de aceea „și noi ca pruncii semnele biruinței purtând, Ție birutorului morții strigăm”¹¹.

Ținând ramuri în mână, în Duminica Floriilor, noi proclamăm mai întâi de toate că Hristos este Împăratul și Dumnezeul nostru. El a inaugurat Împărăția, iar noi am devenit cetățeni ai acesteia, prin propriul nostru botez. De aceea, primind în mâini ramuri, noi reînvoim legământul față de Hristos Împăratul și Dumnezeul nostru și mărturisim că Împărăția lui este ținta unică a vieții noastre, singura realitate care-i dă sens, așa cum

exprimă cel de-al doilea tropar al praznicului: „Îngropându-ne împreună cu tine prin botez, Hristoase Dumnezeu nostru, vieții celei fără de moarte ne-am învrednicit, cu învierea Ta. Și cântând strigăm: Osana Celui dintru înălțime, binecuvântat ești, Cel ce vii într-o numele Domnului”¹². Prin ramurile pe care le purtăm, noi exprimăm de altfel dispoziția noastră de a-L urma pe Hristos pe calea Crucii prin asumarea căii împărătești a virtuților: „să-I aducem lui Hristos și noi acum stâlپări de bunătați”¹³ sau „stâlپări de fapte bune”¹⁴ și „să-I întindem haine de fapte dumnezeiești și cu taină să-L primim în suflete”¹⁵.

În evlavia populară, ramurile de salcie luate de la biserică în Duminica Floriilor sunt păstrate cu sfințenie. Ele sunt așezate la icoane sau deasupra ușilor și a ferestrelor casei. Potrivit credinței populare, salcia sau mățișoarele sfințite protejează casa și pe cei ce locuiesc în ea. În unele zone din țara noastră, sunt folosite ca leac, pentru tratarea diferitelor boli în întregul an. Reîntorși de la biserică în Duminica de Florii, femeile îi atingeau cu salcie pe copii de creștet, în semn de binecuvântare, pentru a crește mari și frumoși și așezau mățișori în apă în care erau scâlpați pruncii de față ca să fie apărați de boli și deochi. În caz de furtună sau grindină, ramurile uscate erau aprinse și se afuma cu ele fie prin casă, fie în ogradă, ca Bunul Dumnezeu să înlătore calamitatea. În alte zone, după slujba de Florii se mergea la cimitir, unde se așezau crenguțe de salcie pe crucile de pe morminte, ca semn al speranței în înviere. De asemenea salcia este considerată, în credința populară, binecuvântată de Maica Domnului¹⁶.

Bogația de semnificații a ramurilor pe care tradiția liturgică ni le pune înainte în Duminica Intrării Domnului în Ierusalim așteaptă să fie descifrată și prefăcută în viață. Numai așa sărbătoarea nu va rămâne deșartă și fără sens.

⁹ Triodul, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1950, p. 586.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, p. 582.

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Răzvan CODRESCU, Ghid pascal, Editura Christiana, București, 2009, p. 76-77.

putem neglija orașele înspre care s-au îndreptat mulți dintre credincioșii noștri. Mai mult, în orașe sunt situa-te universitățile și alte instituții de cultură care trebuie să fie aproape de Domnul Hristos cel înviat din morți.

Acum vom face câteva reflecții legate de Arhiepiscopia noastră și de dinamica demografică ce are loc în ea. Mai mult de jumătate din populația județului Cluj locuiește în orașul Cluj-Napoca. În celelalte localități avem 415 biserici, iar în Cluj-Napoca 47. Până să ajungă numărul 415 mai trebuie construite multe.

În celelalte localități din județul Bistrița-Năsăud, în afară de Bistrița, avem 242 de biserici, iar în orașul Bistrița 14. Până la numărul necesar mai trebuie construite multe, pentru că un sfert din populația județului locuiește în orașul Bistrița. Să nu uităm că mulți din cei ce locuiesc în municipiile reședință de județ vin de la țară și, nădăjduim noi, aduc cu ei spiritualitatea creștină care are în centrul preocupărilor ei Sfânta sărbătoare a Paștilor.

Așa stând lucrurile, ne dăm seama că orașele trebuie să ia în mână steagul credinței și să-l ducă înainte. Dacă așa se va întâmpla, valul vremelniciei nu ne va înghiți, ci vom fi vrednici de înaintașii noștri care ne-au lăsat nouă o viață spirituală vrednică de admirat.

În sensul celor spuse vă reamintesc un exemplu grăitor. Mica cetate Byzantion devine pe vremea Sfântului Împărat Constantin celebra cetate a Constantinopolului. Se spune că planul cetății i-ar fi fost inspirat de Mântuitorul Hristos printr-un vis⁹. Orașul falnic avea biserici minunate. Când s-a sfințit Catedrala Sfânta Sofia, Împăratul Iustinian a spus: *Te-am învins Solomoane!*

Pentru Împăratul Constantin, „clădirea bisericilor era principala lui preocupare arhitecturală. Această preocupare nu numai că demonstrează că Biserica avea aprobarea oficială, dar și că ridicarea bisericilor a înlocuit construirea de temple pe care o susțineau împărații de odinioară”¹⁰.

Slujbele de la Sfânta Sofia te copleșeau. Ce să spunem de slujba Sfintei Învieri! Cneazul Vladimir al rușilor s-a încreștinat fiind copleșit de frumusețea slujbelor de la Sfânta Sofia. Peste 1000 de ani Imperiul Bizantin creștin a ținut steagul credinței sus.

L-a pierdut la 29 mai 1453, când Constantinopolul a fost cucerit de către musulmani. De ce s-a întâmplat lucrul acesta? Ne spune Ghenadie Scholarul că, „înainte de a cădea zidurile cetății, căzuse încrederea și credința în Dumnezeu, iar consecința acestui fapt a fost părăsirea dumnezeiască: înainte de a se prăbuși zidurile, noi am pierdut mai întâi straja Lui cea neadormită, care stătea de veghe asupra noastră în vremurile de dinainte, în locul oricărei alte paze”¹¹.

Bogata spiritualitate bizantină, cu fastuoasa slujbă a Învierii, am moștenit-o și noi, românii. De aceea, Nicolae Iorga, în anul 1935, scotea cunoscuta carte „*Bizant după Bizanț!*”. Spiritualitatea aceasta a fost foarte prezentă în mediul rural, dar, mai nou, noi credem că a trecut și în mediul urban. Și ca să n-o pierdem niciodată, să ne ferim de greșelile bizantinilor.

Cu talentu-i deosebit sesizează prezența ei la țară Ioan Alexandru: „*Sat transilvan, căsuță de pământ / Mușcate la fereastră, busuioc la grindă / Ștergar curat, icoane pe pereții / Ziua Învierii și Noaptea de Colindă. / Rusalii, Bobotează și postul către Paști / Și Maica Domnului în plină vară. / Holdele-s coapte, secerători pușini / Viața noastră, țară milenară*”¹².

Secerătorii sunt pușini pentru că, din motive obiective, au plecat la muncă pe toate meridianele globului. Dar noi sperăm că li se vor crea locuri de muncă și măcar parte din ei vor reveni. Oricum nădăjduim că și acolo unde lucrează duc cu ei frumusețea sărbătorilor de Paști din România.

Tuturor credincioșilor noștri, de la oraș și de la sat, din țară și din străinătate, le dorim sărbători pascale cu multe bucurii și încheiem cu ultima cântare din slujba de Paști: „*Ziua Învierii! Și să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem: fraților și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru înviere. Și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți, cu moarte pe moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le*”¹³.

Hristos a înviat!

⁹ Peter. J. Leithart, *În apărarea lui Constantin*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, p. 137.

¹⁰ Ibidem, p. 139.

¹¹ Teodoros Zisis, „Căderea Constantinopolului conform lui Ghenadie Scholarul”, în *Tabor*, Ianuarie 2016, p. 38.

¹² Ioan Alexandru, *Pământ transfigurat*, Editura Minerva, București, 1982, p. 168.

¹³ *Slujba Învierii*, EIMBOR, București, 2010, p. 44.

¹ EGERIA, *Pelerinaj la Locurile Sfinte*, Editura Galaxia Gutenberg, 2009, p. 119.

² JEAN DANIELOU, *Simbolurile creștine primitive*, traducere Anca OPRIC și Eugenia ARJOCA IEREMIA, Editura Amarcord, Timișoara, 1998, p. 16.

Tableta lunii

Desăvârșirea

Alexandru Nemoianu
Statele Unite

Desăvârșirea este acțiunea prin care o lucrare sau un obiect este adus la starea sa deplină, la scopul pentru care a fost gândit. În esență orice lucrare omenească trebuie, sau ar trebui să tindă spre „desăvârșire”, spre împlinire, spre sfârșire în bine. Acesta ar trebui să fie scopul și finalitatea lucrării fiecărui om, a oamenilor în totalitatea lor și, în ultimă instanță, a „istoriei”.

În privința „istoriei” însă, trebuie să fim deplin lămurii că ea nu are înțeles dacă nu o vom raporta la actul creației, al aducerii în ființă. Actul dumnezeiesc al aducerii în ființă a protopărinților noștri cade pe punctul în care începe „istoria” oamenilor, „la început”. Aceasta arată că „istoria” este în întregime subordonată actului creației, că este o consecință a actului creației și că ea, „istoria”, nu poate fi înțeleasă decât prin actul creației și al scopului ei. Creația omului a fost un act de infinită dragoste, și omul a fost adus în existență din ceea ce unii Sfinți Părinți numesc „dragostea nebună a lui Dumnezeu”. O dragoste pe care noi nu o putem înțelege, o putem doar contempla în tăcere. În această înțelegere, „istoria” se desăvârșește nu în desfășurarea ei, nu prin „progres” (vorba „progres” nefiind alta decât secularizarea virtuții de a nădăjdui), „istoria” se desăvârșește la capătul ei și tot prin acțiunea lui Dumnezeu, atunci când vom intra în Lumina Zilei a Opta.

Creația dă posibilitatea „istoriei” să se manifeste, dar, în același timp, o arată ca fiind insuficientă și fără putere în afara ajutorului divin. Dumnezeu arată mereu, prin chiar mijlocirea, prin mărturia „istoriei”, că ea trebuie să fie înlocuită cu o formă perfectă și definitivă a existenței. „Istoria” rămâne ca un drum provizoriu care, cu cât este mai separat de Dumnezeu, se afundă în adâncuri și catastrofe. Fără Dumnezeu „istoria” este sortită unor eșecuri tot mai mari și cu urmări tot mai sângeroase pentru oameni. În condițiile pe care le trăim, când tehnica devine tot mai apăsătoare, oamenii devin tot mai izolați, când rachetele caută să înlocuiască Îngerii și când tot mai deslușit se aude tunetul mâniei lui Dumnezeu, „calea” trebuie aflată altundeva decât în fundătura ateistă.

Dar asta nu înseamnă că omul este un obiect pasiv. Dumnezeu l-a făcut după „chipul” Său, adică înzestrat cu daruri și calități care, bine folosite, pot duce la „asemănarea” cu Dumnezeu. În relația cu omul, Dumnezeu și-a așezat Sesi o limită, și aceasta este libera voie a omului. Dumnezeu nu silește pe nimeni să Îi iubească și nu silește pe nimeni să Îi facă voia, dar, în același timp, o altă alegere îl așază pe om în afara lui Dumnezeu și a lucrării Sale. În alte cuvinte, prin alegerea pe care o face, omul poate pierde și lumea asta, și pe cea care va să vie.

Au fost mulți cei care s-au străduit pe „cale”, în vremi mai vechi sau mai noi, și despre ei vorbește Sfântul Apostol Pavel în cuvinte de foc, în Epistola către Evrei: „...Care prin credință, au biruit împărații, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințele, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuțișul sabiei, s-au împuternicit, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmașilor pe fugă; unele femei și-au luat pe morții lor înviați. Iar alții au fost chinuți, neprimind izbăvirea, ca să dobândească mai bună înviere; alții au suferit batjocură și bici, ba chiar lanțuri și închisoare; au fost uciși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu fierăstrăul, au murit uciși cu sabia, au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strămtorați, rău primiți. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului. Și toți aceștia, mărturisii fiind prin credință, n-au primit făgăduința, pentru că Dumnezeu rânduse pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvârșirea” (Evr 11, 33-40). Rămâne să ne întrebăm cine suntem „noi”, pentru care se face așteptare, și care este înțelesul „desăvârșirii”. În primul rând este limpede că prin „noi” Sfântul Pavel înțelegea pe toți cei binecredincioși, adică cei Ortodocși. Aceasta este subînțelesul din faptul că, în altă parte, Sfântul Pavel se numește pe sine, „cel dintâi dintre cei păcătoși”. Limpede este că făcuta chemare se adresează tuturor.

În același timp un alt aspect este arătat. Oamenii pot și trebuie să tindă spre perfecțiune, trebuie să facă tot ce este mai bun în puterea lor. Dar cele pe care le fac oamenii întotdeauna nu trebuie să se sfârșească în „realizarea” unui lucru, intenția spre bine și mai bine, dorul spre „desăvârșire” trebuie să fie fără sfârșit. Dar împlinirea, „desăvârșirea”, rămâne un dar care va fi dat de către Dumnezeu la vremea pe care el o va hotărî. Iar aceasta ne dezvăluie o stare miraculoasă. Prin trudă, prin ideal, indiferent în ce domeniu ar lucra, cei buni se vor întâlni în „desăvârșire”, care este un nivel spiritual și atemporal. Toți cei buni se vor găsi în acel nivel, în starea de „desăvârșire”. Iar în aceasta, iarăși Apostolul Neamurilor ne spune, vor afla: „Ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (1 Co 2, 9).

În această înțelegere și în acest dor „să stăm bine, să stăm cu frică” în calea Ortodoxă.

„Fiți mândri c-ați făcut din Cruce scut!”

Prof. Elena Pârvu

Scriitorul Iuliu Pârvu, fiu al satului Gârbău, în monografia „Gârbău, un tezaur de istorie românească”, acordă importanța cuvenită bisericii, ca instituție, în cadrul comunității. Biserica ortodoxă din localitate are istoria sa, dar noi ne vom referi la rolul pe care îl are astăzi în viața satului, încercând totodată să răspundem și genericului pe care biserica ortodoxă l-a dat acestui an, 2019, „Anul omagial al satului românesc”. Tradiția îmbinată cu eforturile zilnice, sunt cele care asigură continuitatea și „întăresc cuvântul”, pentru că, vorba scriitorului, „Aici ne va prinde ziua de apoi, / Până toți ne-om face una cu pământul”.

Biserica veche, așezată pe deal, cum se urcă în cimitir, este din lemn, în stil maramureșan, dar a devenit neîncăpătoare cu trecerea anilor. Pronia cerească a hotărât bine pentru gârbăoani, astfel că odată cu venirea noului preot, Ioan Bodea, a venit și imboldul pentru ridicarea unui nou lăcaș de cult. Noua biserică devine o mândrie a satului, prin arhitectură, iconostas, fresce și mobilier, încât în 22 august 2004, s-a realizat și sfințirea ei. A fost o sărbătoare a satului, onorată de mulți credincioși și din satele vecine, dar și de clujeni, pentru că arhiepiscopul de atunci, Bartolomeu Anania a fost cel ce a târnosit noul lăcaș de cult, iar biserica a primit hramul *Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul*. Pentru strădania sa, părintele Ioan Bodea a fost răsplătit cu rangul de iconom stavrofor.

Părintele paroh și-a asumat de la început și rolul de părinte spiritual, a știut să îmbine noul cu tradiția, astfel că biserica își face din plin datoria față de enoriașii săi. Este metodic, conștiincios, abordează problemele în spiritul binelui, devotat întotdeauna intereselor credincioșilor, încât n-a încercat să evadeze nici atunci când a dat de greu. Provine dintr-un sat al Munților Apuseni, munți care au împrumutat și oamenilor ceva din tăria stâncii lor, adică tenacitatea, pentru a duce la bun sfârșit un lucru început. Astfel, părintele Ioan Bodea din 1986 și până astăzi, i-a invitat „pe oameni să facă nu numai ce spune popa, ci și ce face popa, după modelul unui celebru personaj al scriitorului Ioan Slavici. Nu s-a mulțumit să rostească din altar cuvinte creștinești, ci a îndrumat și a dojenit când trebuia, chiar dacă unii nu înghițeau ușor dojana. A reușit, astfel, să-i mobilizeze pe oameni la inițiative care i-au făcut cinste” (Iuliu Pârvu, *Gârbău, un tezaur de istorie românească*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, p. 239).

Părintele I. Bodea este un inițiator-conservator, o contradicție putem spune... Și totul pentru a nu lăsa uitarea să ne fure tradiția. Astfel, a interzis categoric lucrul duminica, pentru că Dumnezeu a lăsat-o ca zi de odihnă, a pretins ca tradiția prescurilor făcute după o anumită rețetă să fie învățată și să fie astfel înlocuită comoditatea de a comanda

prescurile la unități specializate. În felul acesta a crescut numărul celor care au învățat din nou vechea rețetă. Postul nu a fost nici el uitat. Prea s-au învățat cu „dulcele”, uitând că nu face bine nici la sănătate, dar încălcă în primul rând regulile bisericești. Și ca să întărească valoarea cuvântului „creștin”, la intrarea și la ieșirea din sat a fost pusă câte o răstignire. Dar obiceiul care s-a moștenit fără abateri, a fost săpatul gropii, atunci când moare cineva, pe rândul satului.

Sigur, lucrurile nu au fost prea ușoare, după cum le-am prezentat noi, dar cu răbdare și mult tact, au intrat iarăși pe un făgaș normal. Ele sunt elemente identitare care asigură dăinuirea noastră într-un climat adecvat timpurilor pe care le străbatem ca parteneri europeni. Am lăsat la sfârșit un element esențial,

dar care reflectă frumusețea, sensibilitatea și puterea de reinventare a sufletului românesc. Adică revenirea la straiul tradițional, purtat la ocaziile festive și la sărbători, atât de către bărbați, dar mai ales de către femei. E o adevărată paradă a modei care încântă și ochiul cel mai pretențios. Dar și mai important este faptul că toate aceste reveniri la tradiție s-au făcut fără reclamații la adresa părintelui paroh, care a știut când să ceară și cum să impună o anumită tradiție. Felicitări, Părinte!

Și tot părintele I. Bodea, pe linia acțiunilor ce trebuiau să pună în evidență calitatea spirituală a unor concetățeni, s-a implicat în mod deosebit și în organizarea primei ediții a sărbătorii „Fiii satului”, la 26 iunie 2005, având sprijinul Primăriei, dar și al reprezentanților bisericii greco-catolice și baptiste din sat. Comunitatea Gârbăului s-a adunat în jurul monumentului eroilor, omagiindu-i pe cei căzuți în războaie, ca apoi să cinstească și performanțele intelectuale ale unora care s-au ridicat și au dobândit un potențial moral, sufleteș și civic deosebit, acordându-li-se diploma de „Cetățean de Onoare”. Frumusețea zilei, buna organizare, ineditul acțiunii, au făcut ca această sărbătoare să fie bine apreciată și să intre de acum în tradiția satului.

Ultima acțiune importantă a părintelui I. Bodea este cea a achiziționării de clopote noi, a căror sfințire a fost săvârșită de ÎPS Andrei, mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, în 31 ianuarie 2019. După cuvântul de învățătură, ÎPS Andrei conferă Părintelui paroh Ioan Bodea Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni” și săvârșește slujba de sfințire a unei troițe amplasate în centrul satului, precum și slujba de binecuvântare a casei credinciosului Grigore Feurdean, acțiune consemnată și în revista *Renașterea* din februarie, nr. 2 / 2019, la rubrica Agenda Ierarhului, p. 11. Și dacă vorbim despre clopote, ar fi bine să ne întoarcem puțin în timp, să vedem ce au reprezentat ele în viața așezărilor, în general. În vremuri vechi, clopotele anunțau, pe lângă chemarea la rugăciune, și ceea ce astăzi face presa și televiziunea, evenimentele de interes pentru oameni: pericolul năvălirilor străine, incendiile, înlăturarea secetei și furtunilor, decesul, dar mai ales chemarea la slujbă. Există, desigur, un ritual anume pentru fiecare element amintit, dar mai ales o bună cunoaștere a clopotelor, un talent deosebit, atât pentru clopotar, dar și pentru cei care recepționează sunetul, înțelegerea glasului acestora. Astăzi clopotele bat mai ales pentru evenimentele din viața comunității, iar părintele Bodea se gândește să nu le mai monteze sus în clopotniță pentru că cei care le bat sunt persoane în vârstă și urcă greu scările acesteia. Pe de altă parte, e bine să fie cât mai aproape de oameni, ținând cont de faptul că facem parte dintr-o mare comunitate, și orice eveniment ne afectează și pe noi... Vorba scriitorului american, E. Hemingway, clopotele „...pentru tine bat...”, așa cum reiese din precunoscutul roman *Pentru cine bat clopotele?*

Așadar, credincioșii îi datorează recunoștință părintelui paroh Ioan Bodea, mereu prezent în mijlocul lor cu vorba și cu fapta, iar versurile scriitorului Iuliu Pârvu sunt ziditoare, atât pentru credincioși, cât și pentru instituția bisericească: „...Fiți mândri c-ați făcut din cruce scut. / Credință moștenită din tată-n fiu. / Biserica aceasta s-a născut, / A nu fi-n veci sub cerul vost pustiu” (Iuliu Pârvu, *Jurnalul stărilor lirice* 2004, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005, p. 241).

Aprecierea academicienilor ardeleni față de episcopul Nicolae Ivan: memoriul inedit din mai 1934 de ridicare la treapta de arhiepiscop

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

Ln medalionul biografic creionat de părintele academician Mircea Păcurariu episcopului Nicolae Ivan, în cunoscuta sa carte „Cărturari sibieni de altădată”, citim în prima frază: „toți preoții sau profesorii de Teologie care l-au cunoscut personal pe episcopul Nicolae Ivan de la Cluj vorbeau în termenii cei mai elogiși despre el”¹. Desigur, ne-am putea întreba dacă s-ar putea vorbi altfel despre mititelul acilean, descins în toamna anului 1919 cu un simplu geamantan la Cluj, care a reîntemeiat o străveche eparhie, a cumpărat o reședință impunătoare, a citorit o catedrală maiestoasă, o academie teologică, o bijuterie de bisericuță pe strada Horea din Cluj-Napoca, oferindu-le în dar unor generații întregi de ieri, de astăzi și de mâine?!² Cum s-a putut constata, anul trecut, cu ocazia inaugurării statuii sale în fața catedralei mitropolitane, cărcotași și calomniatori, prost informați și rău intenționați se găseseră să-și dea cu părerea după ureche în spațiul virtual al rețelelor de socializare. Am spus-o atunci, o repet și acum: evaluarea unui personaj istoric nu se face decontextualizându-l, nici judecându-i opera și activitatea în mod trunchiat, selectiv sau episodic, cu scopul vădit de a-l denigra pentru anumite viziuni și opțiuni exprimate într-un anumit moment ori context!

Concret, în cazul episcopului Nicolae Ivan, este vorba de câteva articole publicate în ziarul „Telegraful Român” în timpul Primului Război Mondial, materiale în care asesorul consistorial nu îmbrățișa cauza națională românească a întregirii neamului, exprimându-și fidelitatea față de tron și de patrie, recte suveranul de la Viena și monarhia austro-ungară, și îi încuraja pe românii ardeleni să lupte cu vitejie pentru țara ai cărei cetățeni erau. Or, dacă extragem aceste articole atât din contextul istoric, social și politic, cât și din întreaga publicistică a ierarhului³, în mod clar vom trage concluzii pripite și ne vom forma opinii greșite cu privire la ținuta națională românească a lui Nicolae Ivan! De ce? Mai întâi pentru că trebuie să ținem seama de faptul că articolele respective au fost scrise sub presiunea teribilă exercitată de autoritățile austro-ungare asupra tuturor liderilor politici și ecleziastici ai românilor ardeleni de a semna și lansa opiniei publice asemenea mesaje, altfel instituțiile pe care le reprezentau – în cazul asesorului Nicolae Ivan vorbim de Arhidieceza Ortodoxă a Ardealului – erau expuse represaliilor guvernamentale, care nu au întâziat să se abată asupra bisericii și a preoțimii în anii 1916-1918 (arestări, deportări și etatizarea a 250 de școli confesionale). Apoi să nu uităm că texte similare au semnat ierarhii ambelor confesiuni românești, oamenii politici, între care și Alexandru Vaida-Voevod, medicii, funcționarii, bancherii renumiți etc. Să-i condamnăm pe toți în bloc? Nicidecum! Ar fi profund nedrept! De altfel, nici contemporanii nu au făcut-o, ca dovadă că toți au fost și sunt considerați făuritori ai Marii Uniri, fondatori și consolidatori ai României întregite! Să nu uităm, totodată, că noi astăzi evaluăm retrospectiv cunoscând deznodământul Primului Război Mondial, însă strămoșii noștri, în verile lui 1914, 1916 și chiar 1918, nu aveau certitudini, ci doar vise, speranțe,

proiecte și viziuni asupra viitorului.

Episcopul Nicolae Ivan nu face excepție, înscriindu-se în galeria marilor bărbați ai neamului românesc. Om pragmatic, tenace, bun administrator, cu un elan gospodăresc și ctitoricesc surprinzător, episcopul Nicolae Ivan a fost admirat, respectat, prețuit și iubit deopotrivă de cler și de popor, de oamenii simpli și de elita intelectuală a țării. Pentru toate realizările sale, dar mai ales pentru cele instituționale și edilitare deosebite de la Cluj, episcopul Nicolae s-a învrednicit încă din timpul vieții nu numai de „dragostea prisositoare” (1 Tes. 5, 13) a celor din jur, ci și de recunoașterea publică a meritelor sale puse în slujba „idealurilor permanente ale națiunii”. L-au răsplătit pe rând, în mod solemn: Casa regală a României, prin decorațiile conferite în 1923 și 1932, municipalitatea clujeană, prin titlul de cetățean de onoare oferit în 1933, Academia Română în mai 1934 și Adunarea Eparhială în 1935⁴. Fără-ndoială, recunoștința și vizibilitatea de care se bucura în sânul societății românești interbelice a fost alegera sa, în 28 mai 1934, ca membru de onoare al Academiei Române „cu unanimitate de voturi”. Propunerea a venit din partea a cinci academicieni ardeleni, Octavian Goga alături de Ioan Lupaș, Sextil Pușcariu, Alexandru Lapedatu și Silviu Dragomir⁵, profesori ai Universității Regele Ferdinand I din Cluj. Motivația alegerii nu era alta decât „activitatea entuziastă de aproape șase decenii (...), dar mai ales opera de la Cluj, unde (...) s-a afirmat ca unul din cei mai străluciți creatori de minuni românești”⁶.

Ațiunea de cinstire întreprinsă de cei cinci academicieni s-a desfășurat în două direcții și a vizat atât scena academică, cât și cea bisericească. Dacă cea dintâi a fost încununată de succes, prin alegerea episcopului Nicolae între membrii de onoare ai Academiei Române, cea secundă, mai puțin cunoscută, „a eșuat”⁷. Orgoliile unora au fost și atunci, ca și astăzi, prea mari! Nu asemenea patimi trebuie reținute de analele istoriei, ci intenția bună, fecundată de virtutea recunoștinței în inimile largi ale unor savanți cărora Nicolae Ivan le marcaseră pozitiv biografia în anumite momente. Memoriul lor, rămas inedit până acum, a fost întocmit în aceeași lună mai a anului 1934, fiind semnat olograf de cei cinci academicieni în calitate

de membri ai Congresului Național Bisericesc din partea „Eparhiei Clujului, Vadului și Feleacului”. Rugămintea adresată patriarhului Miron Cristea viza ridicarea episcopului Nicolae Ivan la rangul de arhiepiscop, distincție pe care academicienii considerau că acesta o merita din plin pentru hărnicia și destoinicia de care dăduse dovadă în pastorația desfășurată la Cluj. Prin conferirea acestui rang de „Arhiepiscop al Clujului, Vadului și Feleacului” cu prilejul sfințirii noii catedrale, subliniau cei cinci, nu ar fi fost onorat doar Nicolae Ivan, ci toți păstoriții săi. Argumentele academicienilor au fost de bun simț, sprijindu-se pe tradiția canonică, pe practica bisericească, pe sensibilitatea sufletească a sinodalilor și pe realitatea cultural-eclesială a ortodoxiei transilvane din România întregită. Cu toate că patriarhul Miron Cristea fusese dispus să dea curs rugămintii academicienilor, memoriul nu a ajuns niciodată în dezbaterile Sfântului Sinod din cauza opoziției mitropolitului Nicolae Bălan, păstrându-se între documentele personale ale episcopului Nicolae Ivan din arhiva Arhiepiscopiei Clujului. Acesta rămâne o mărturie perenă care certifică aprecierea de care s-a bucurat în epocă activitatea bogată desfășurată de Nicolae Ivan pe tărâm național și bisericesc în inima Transilvaniei.

Anexă

Prea Fericite Stăpâne!⁸

Subsemnații reprezentanți ai Eparhiei Clujului, Vadului și Feleacului în congresul național bisericesc din București ne luăm libertatea a înainta următoarea rugare:

Episcopul Nicolae Ivan al Clujului, Vadului și Feleacului să fie distins cu rangul onorific de „Arhiepiscop”⁹.

1. Această distincțiune hotărâtă de Sfântul Sinod ar fi o răsplătire bine meritată pentru unul dintre cei mai harnici și destoinici Vlădici ai Țării și cu ocazia sfințirii bis[ericii] Catedrale, dacă s-ar pronunța această distincțiune, ar înviora inimile tuturor credincioșilor.

2. Sfântul Sinod poate hotărî o asemenea distincțiune pentru unul din membrii săi:

a) nici un canon nu se opune la aceasta;

b) în Biserica noastră Ortodoxă Română până nu de mult a fost „Arhiepiscop” I.P.S. Gurie al Basarabiei;

c) în Biserica Ortodoxă Rusă s-a practicat oferirea acestui rang, existând „arhiepiscop” pe lângă „Mitropolit”, două persoane diferite, (Arhiepiscopul de Novgorod pe lângă Mitropolitul din Chiev sec. XI-XIV);

d) în Mitropolia Ardealului, unde Mitropolitul nu locuiește în capitală, episcopul rezident în capitală – cum este cazul episcopului nostru – poate purta după merit și drept titlul de „Arhiepiscop”, fiind astfel locțiitorul Mitropolitului la prezidarea diferitelor sinoade și congrese din mitropolia respectivă;

e) apoi episcopul N[icolae] Ivan are și vârsta de aproape 80 de ani, atât de corespunzătoare pentru această distincție;

f) dacă s-ar considera acest gest din partea Sfântului Sinod ca o inovație, ceea ce nu este, asemenea inovații binecuvântate pot contribui numai la stimularea muncii și consfințirea vredniciei și demnității episcopale și va fi acceptată pretutindeni cu bucurie și satisfacție.

În baza acestor considerațiuni vă rugăm respectuos, Prea Fericite Părinte¹⁰ Stăpâne, să binevoiți a îndemna Sfântul Sinod al Bisericii noastre să nu întârzie a înălța prin votul său pe vrednicul episcop Nicolae Ivan la treapta de Arhiepiscop al Clujului, Vadului și Feleacului.

Ai Prea Fericirii Tale devotați fii sufletești:

Octavian Goga, Sextil Pușcariu, Alex[andru] Lapedatu, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir

București mai 1934,

În timpul sesiunii generale a Academiei Române.

M[iron] Cristea ar fi fost aplicat să dea curs acestei cereri, mitrop[olitul] N[icolae] Bălan s-a împotrivit, de aceea n-a mai fost înaintată Sfântului Sinod!

¹ Mircea Păcurariu, Cărturari sibieni de altădată, ediție întregită și adăugită, Editura Andreiana, Sibiu, 2015, p. 379.

² Nicolae Vasiliu, Ioan Bunea, Episcopul Nicolae Ivan: 1855-1936, ctitorul reînviat al Eparhiei a Vadului, Feleacului și Clujului. Studii și documente, ediția a II-a îngrijită de pr. Iustin Tira, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015.

³ O recuperare parțială a acesteia vezi în vol: Efigiile Ierarhului. Restituiri Nicolae Ivan, vol. îngrijit de pr. Iustin Tira, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2019.

⁴ Prinos P.S. Episcop Nicolae Ivan la aniversarea de 80 de ani, Cluj, 1935; Renașterea, Anul XIII, Nr. 21, Cluj, 26 mai 1935.

⁵ Despre ei vezi: Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Măndruț, Membrii Academiei Române din Transilvania 1866-2016. Dicționar, Editura Academiei Române / Editura Mega, 2016.

⁶ „O nouă bucurie a Eparhiei noastre. Prea Sf. Episcop Nicolae-academician”, în Renașterea, Anul XII, Nr. 22, Cluj, 3 iunie 1934, p. 1.

⁷ Nicolae Vasiliu, Ioan Bunea, Episcopul Nicolae Ivan: 1855-1936, p. 163.

⁸ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Monografia Nicolae Ivan, Partea II, documente din anii 1932-1936, Nr. 960, f. 1552.

⁹ Subliniat în original (n.n.).

¹⁰ Șters în original (n.n.).

Zorica Lațcu și omul poetic

Arhim. Benedict Vesa

Leste o idee destul de răspândită în spiritualitatea ortodoxă, potrivit căreia viața religioasă este funcționalmente poetică. Și această descriere capătă un dublu sens. Pe de o parte, pornind de la etimologia greacă a cuvântului, poetul este cel care creează și, mai ales, „se (re)creează”. Creează, în sensul unei manifestări exterioare, care îl transformă într-un artizan al lumii, un estetician în sensul pragmatic al cuvântului, într-un vizionar al existenței umane, și se (re)creează în sensul unei restructurări lăuntrice care îi oferă, de fapt, o viziune nouă asupra lumii și asupra existenței. Devine un profet, care poate citi semnele timpului, poate interpreta istoria, dar poate și să întrevadă ceea ce încă nu este. Capătă, prin această transformare, o privire unitară, panoramică și esențială asupra vieții, în general. Pentru a deveni poet e nevoie „să simți și să te doară”, să te plasezi în „mijlocul”, în „miezul” lumii, să o îmblânzești și să o contempli. Această atitudine descrie, de fapt, și condițiile pentru ca cineva să devină și să trăiască ortodox.

Zorica Lațcu, Maica Teodosia, este un astfel de personaj. A fost numită „monahia cu suflet de poezie”. Personalitatea sa adună în sine atât simțirea poetică, cât și cea mistică. De altfel, drumul de la una la cealaltă este foarte scurt. Poemul „Dragoste” pare să fie o confesiune mistică, într-o evidentă exprimare simbolico-poetică, și o descriere a itinerariului său. Nu lipsește din această descriere tema luminii și a tăcerii, specifice misticii creștine. Acest poem poate fi

considerat aproape o „Ars poetica”, în sensul originii mistice a poeziei sale: „Pentru Tine, Doamne, numai pentru Tine... / Am aprins în suflet tinere vâpăi, / Străluciri de aur, flăcări de rubine, / Am cătat în

noapte luminate căi / Către Tine, Doamne, numai către Tine... / Ți-am trimis spre ceruri tainică solie, / Dragoste curată, dor nepătimaș, / Să-mi gătești de nuntă, haină argintie / Și-n sclipiri de soare să-mi gătești sălaș. / Dragoste curată, dorul din solii, / Cu miros de smirnă-n rugă să se-mbine, / Ca să urce fum-n valuri viorii / Către Tine, Doamne, numai către Tine... / Înelită-n haina marilor dureri, / Suflet plin de taina lumilor divine, / Să pășesc pe calea grelelor tăceri / Către Tine, Doamne, numai către Tine” („Dragostea”).

Se naște în ziua de 17 martie 1917 în localitatea Mezötúr din Ungaria, într-o familie creștină, dar nu foarte practicantă – avocatul Ioan Lațcu și soția sa Cornelia, refugiată aici în timpul războiului. Odată războiul terminat, familia Lațcu se mută la Brașov, unde avocatul Ion Lațcu devine șeful baroului și, mai târziu, prefect al orașului. Din primii ani, Zorica poartă cu sine povara unei deficiențe fizice, cu repercusiuni și asupra capacității sale de comunicare verbală, dar înzestrată cu o inteligență evidentă. Între anii 1924-1936 urmează cursurile primare și liceale și obține bacalaureatul la Liceul „Principesa Elena” din Brașov. În următorii patru ani urmează Facultatea de Filologie – Limbi clasice din Cluj-Napoca, și în paralel Filologie modernă – Limba franceză. Rămâne în spațiul academic pentru încă șapte ani după terminarea cursurilor, ca preparator universitar, lucrând în paralel și la Institutul Român de lingvistică și Istorie Literară din Cluj, colaborând cu Sextil Pușcariu la redactarea „Dicționarului Limbii Române”.

Începând cu 1941 începe să publice poeme inspirate din mitologia greacă în revista „Gândirea” a lui Nichifor Crainic. Trei ani mai târziu apare primul volum „Insula Albă”, la Sibiu, reeditat în 1999. În acest răstimp îl cunoaște pe Părintele Arsenie Boca la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, cel care îi va deschide o nouă cale de cunoaștere și o exprimare poetică în consecință – dragostea dumnezeiască. Ortodoxia îi devine resursă pentru făurirea sa lăuntrică și creațiile sale literare. Tot aici îi cunoaște și pe părinții Serafim Popescu și Teofil Părăian, ultimul fiind și cel care o va face cunoscută lumii ortodoxe după anul 1990. Din această a doua perioadă se naște un al doilea volum de poezii – „Osana Luminii”, Cluj 1947. Un an mai târziu apare, de data aceasta la Craiova, cel de-al treilea volum de poezii, din nou cu caracter religios, „Poemele iubirii”,

confirmând chiar și prin titlu noua sa viziune asupra lumii și creației.

Spiritul său poetic a pregătit-o pentru o altă etapă. Focul aprins în jurul Părintelui Arsenie Boca și a Mănăstirii de la Sâmbăta s-a transformat într-o chemare de tip radical – o viață dăruită în întregime lui Dumnezeu. Chemarea este atât de evidentă încât devine irezistibilă. Dragostea pe care a primit-o o mistuiește, și transformarea pe care i-o provoacă este totală. Nimic din ceea ce a fost nu își mai găsește loc și arderea pe dinăuntru se transformă într-o (dez)golire completă, o întoarcere la origini, dar, totodată, și un salt zvelt și înalt către lume care i se deschide, mai înaltă decât cerul. Era vorba de intrarea în camera de nuntă a Mirelui, inițind, de data aceasta, un poem de dragoste cu Dumnezeu Însuși. În poemul „Focul”, Zorica Lațcu exprimă această ardere neașteptată: „Căsuța mea de scânduri s-a aprins. / Ardea în noapte. Focul a cuprins / Și tindă, și odăi, și coperiș... / Cuprinsă de uimirea morții, stam / În oarbă nemișcare. Așteptam / Să ardă-n mine tot, să fiu un scrum / Și vântul să mă vânture pe drum. / Am auzit un zvon de prăbușiri, / Și casa mea pieri; subțiri, subțiri, / Se ridicară palele de fum... / În goliciunea mea pornii la drum. / Cerșeam lumini și-n pragul nopții reci / S-au fost deschis zări albe de poteci. / Curată ca o candelă-n altar, / Cu trupul plin de răni și greu de har, / M-am pomenit urcând pe scări cerești, / Spre miezul dragostei dumnezeiești. / Știam acum că focul fost-a pus / În casa mea, de mâna lui Iisus”².

Astfel, la început de mai 1948 se retrace la Mănăstirea Vladimirești și primește numele de călugărie Teodosia. La fel ca și alte personalități de seamă ale vremii, va fi arestată de regimul comunist în anul 1955 și va face un an și jumătate de detenție politică alături de Maica Mihaela Iordache. Va fi amnistiată în cele din urmă, în iunie 1957. Se retrace în localitatea Gurguiești până în anul 1970 când se întoarce în zona copilăriei sale, la Brașov. În această perioadă se mai adau-

gă patru volume de poezii, păstrate manuscris la Muzeul Astra. Între anii 1970-1990, în colaborare cu părinții Teodor Bodo-gae și Dumitru Stăni-

loae, va lucra la traducerea Sfinților Părinți în colecția PSB și în colecția filocalică. Cu o predilecție pentru Părinții preocupați de experiența directă a lui Dumnezeu, va traduce „Cuvântările ascetice ale Sfântului Isaac Sirul”, publicate postum în 1997, și „Imnele și cuvântările Sfântului Simeon Noul Teolog”, aflate încă în manuscris.

După căderea regimului comunist revine la Vladimirești, dar, la scurtă vreme, trece la Domnul, în ziua de 9 august 1990, fiind înmormântată în cimitirul mănăstirii. Plecarea sa va fi exprimată poetic în paradigma paulină – moartea ca și câștig, ca întâlnire cu Mirele pe care și l-a dorit: „O, suflete, nu mai privi-napoi, / Avântă-te spre Marele Mister, / Înnoată până dincolo de cer, / Acolo, dorul tău după lumină, / Și setea după dragostea deplină, / Și foamea după Unul Dumnezeu, / S-o-ndestula, o, suflete al meu” („Spre cer”). Postum, Părintele Teofil Părăian va fi cel care o va face cunoscută pe Maica Teodosia și poemele sale mistice în diverse conferințe și cuvântări.

Maica Teodosia este „monahia cu suflet de poezie”. Sensibilitatea sa este generată de o experiență duhovnicească profundă. Duhul este Cel ce „subțiază” puterile sufletului care citesc, contemplă și transformă realitatea. Poezia sa exprimă toate aceste trei dimensiuni. Pe de-o parte, în poemele sale face o lectură a lumii prin ochii lui Dumnezeu, creația însăși având un caracter liric, așa cum a gândit-o și a adus-o la existență Creatorul ei. Această lectură se realizează prin așezarea în tăcere, în mijlocul ei, în „miezul” ei, contemplând-o, îmblânzind-o și apropiind-o. Concluzia la care ajunge este chiar „constatarea” lui Dumnezeu – „toate erau și sunt bune foarte”. Cel bun identifică binele esențial, în sensul originar și eshatologic. Dar pe lângă cele două „roluri” pe care și le asumă, Maica Teodosia transformă lumea prin creația sa, devenind colaborator al lui Dumnezeu către realizarea Împărăției ce va să vină. Poezia sa are rol purificator, edificator și călăuzitor către lumea veșniciei. Cuvântul poetic se transformă de acum în tăcere, iar dorul se contopește cu dragostea: „Ca-ntr-un cuprins de peșteră boltit, / M-am coborât în lumea nerostirii, / Și-n cutele de piatră i-am gătit, / Acolo-n fund, un ascunziș Iubirii” („Tăcere”)⁴.

² Poezii, p. 102.

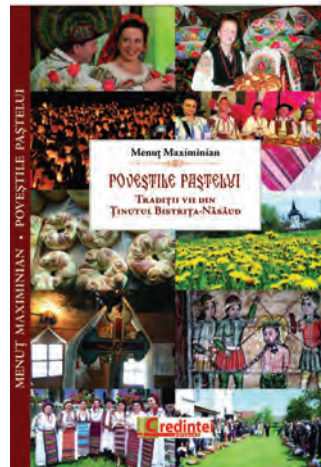
³ Poezii, p. 124.

⁴ Poezii, p. 13.

Sărbătoarea Paștilor, mărturii din lumea satului năsăudean*

† Macarie Drăgoi

Episcopul Europei de Nord

Menuț Maximilian ne oferă, prin această carte, o frumoasă călătorie

în lumea satului românesc așa cum arată el în lumina sărbătorilor pascale. Culegând povestiri despre obiceiurile de odinioară de la bătrânii vetrelor năsăude-ne și documentându-se din lucrări de specialitate, autorul ne aduce într-un univers în care cele de jos se întrepătrund cu cele de sus, în care reguli de viață cotidiană sunt rânduite în funcție de sărbătorile creștine, în care

mirosul de tămâie se amestecă cu cel al aromelor și mirenelor cămărilor și caselor gătite de praznic. Acesta era (iar, pe alocuri, încă este) universul vechiului sat românesc, un univers în care materia este sfințită și adusă în starea de prescură pe altarul cosmic. Într-o astfel de lume întâlnim o *credință trăită*, o credință care modelează viața oamenilor și a colectivității. Întâlnim o anumită familiaritate, plină de lumină și bucurie, cu sfinții și cu Dumnezeu.

Autorul ne pune înainte și obiceiuri din zona noastră de la poalele Munților Țibles, de unde își trage și el obârșia, prilej cu care eu îmi amintesc cu mare drag de Paștile copilăriei din satul meu natal, când parcurgeam inedit, atât ritualul bisericii, cât și pe cel al comunității. Părintele din Spermezeu, Teodor Mureșan, era nevoit să slujească în trei sate care nu aveau preot în zilele de Paști. Astfel că slujeam la început Utrenia Învierii la Spermezeu, apoi urcam piepș spre Sita și, după ce oficiam și acolo Utrenia Paștilor, plecam spre Hălmășau pentru a săvârși aceeași slujbă. Drumul spre Hălmășau era mai întins și, până să ajungem acolo, ne opream în pădure să ascultăm liturgia creației, în prospețimea codrilor și ciripitul păsărelor. Noaptea acelea nu le voi uita toată viața mea! La sfârșitul acestor drumuri de noapte, când primii zori vesteau duminica Paștilor, noi ne întorceam în sat la Spermezeu și acolo, înconjurați de toată suflarea, îmbrăcați în cămeșile tradiționale, albe și nou-noște, în ile țesute cu multă trudă numai pentru Ziua Învierii, slujeam Sfânta Liturghie.

Dis de dimineață, când încă nu era deschisă biserica, lanțul „tânelor”, cum li se spune în regiune bătrânelor, cele mai râvnitoare suflete ale satului, se învârtea încet în jurul sfântului lăcaș, murmurând „ocinașele” pe care le deprinseseră pe de rost. Erau toate îmbrăcate în straiile lor de Paște, la fel de albe ca lumina dimineții. Hristos înviașe în crugul nopții, iar acum, după ce geana zorilor se ridicase, tânele veneau să-i dea slavă și binețe, în felul lor îndătinat din străbuni – „Dumnezeu îi cu noi la masă, / Maica Sfântă-i la fereastră, / Îngerii împrejur de casă, / Maica Sfântă îi cu poala întinsă / Și pe noi toți ne cuprinsă”. Tânele înconjura biserica de trei sau de șapte ori și abia apoi intrau în lăcașul deschis de paracliser, așteptând în liniște, întru rugăciune fierbinte, sosirea preotului pentru Sfânta Jertfă. După ele ne țineam noi, copilașii mai râvnitori, murmurând și noi ocinașele noastre – așa le spuneau la noi acestor rugăciuni. Multe erau în versuri, transmise din moși-strămoși. După Liturghia și agapa pascală, tot satul fremăta de bucurie în dangătul clopotelor, trase pe rând de flăcăi. În jurul bisericii, fetele și nevestele foarte tinere făceau «podul» – un lanț din perechi care se țineau de mâini, le ridicau deasupra capului, ca pe sub ele să treacă o altă pereche și așa înconjurând lăcașul, intrau înăuntru, două câte două, pentru Vecernia Paștilor. Un obicei foarte adânc, care simboliza podul pe care trecem cu toții spre Împărăția lui Dumnezeu, acel pod care unește lumile și îi leagă pe oameni unii de ceilalți. Aceste rânduieli străvechi erau săvârșite pe toată durata zilei Paștilor, în răsunetul clopotelor, pe care flăcăii le trăgeau continuu și după Vecernie, iar copiii băteau în tot acest răstimp toaca.

Iată, așadar, un crâmpei din Sărbătoarea Paștilor trăită în vechiul nostru sat, acolo unde cei de odinioară nu erau acaparați de „ritmuri” și de „ritualuri” surogat care ne afundă de prea multe ori pe noi, cei de azi, în materia netrecută prin cruce a lumii banului și eficienței. Avem nevoie ca de aer de recuperarea acestor rânduieli de viață! Prin urmare, binecuvântez din toată inima demersurile destoinicului etnolog și jurnalist creștin Menșu Maximilian, prin care ne aduce înaintea mărturii din lumea satului năsăudean, despre cum se poate trăi armonios cu Dumnezeu, cu natura și cu oamenii.

* Acest text reprezintă *Cuvântul de binecuvântare* al Preasfințitului Părinte Macarie Drăgoi, Episcopul Europei de Nord la cartea domnului Menșu Maximilian intitulată *Poveștile Paștelui - Tradiții vii din Ținutul Bistrița-Năsăud*, Prefață de academician Sabina Ispas Editura Lumea Credinței, București, 2019.

¹ Poezii, București, Sofia, 2008, p. 89.

Sfântul Macarie al Corintului și renașterea filocalică a secolului XVIII

Pr. dr. Cătălin Pălimaru

Spațiul elen al veacului XVIII a fost martorul unor frământări teologice și, deopotrivă, al unei renașteri duhovnicești prilejuate în epocă de mișcarea colivară al cărei exponent principal este considerat astăzi sfântul Macarie, episcopul Corintului. Mișcarea luase naștere la Muntele Athos prin felul în care monahii înțelegeau să abordeze anumite practici ale tradiției bisericești, precum pomenirea morților sau ritmul împărțării. Mișcarea colivară - denumită astfel peiorativ de adversarii ei -, preocupată să respecte sămbăta slujirea colivelor pentru morți, iar nu duminica, cum se răspândise obiceiul prin pogorământ, reclama revenirea la vechea tradiție a Bisericii, câtă vreme inovațiile liturgice deveniseră tradiție. Natura problemelor dezbătute, prin implicarea succesivă a unor patriarhi ecumenici, arată că miza lor era mult mai însemnată. Sfântul Macarie a militat pentru păstrarea cu acuratețe a Sfinței Tradiții, sub aspect dogmatic, liturgic și canonic, în condițiile unei erodări a conștiinței ortodoxe în timpul stăpânirii turcești și a pericolului generat de prozelitismul catolic.

Macarie Notara, din botez Mihail, s-a născut în 1731 la Corint, într-o familie de rang nobiliar, cu ascendențe și poziții sociale înalte în perioada bizantină. Dintr-o ramură a acestei familii se născuse, cu două secole mai devreme, Sfântul Gherasim al Kefaloniei. Mihail va urma primii ani de școală în Kefalonia, în mănăstirea Maicii Domnului, sub călăuzirea învățătorului Eustație. După terminarea școlii, tatăl său îi încredințează administrarea unor moșii, ca modalitate de a se îmbogăți și de a deveni independent. Dovedește însă incompatibilitate cu acest mod de viață, fiind muștrat de tată pentru generozitatea sa și pentru actele de binefacere. Alege să fugă la mănăstirea Mega Spileon (renumit așezământ monahal în Peloponez) spre a se închinovia și a se dedica vieții călugărești. Tatăl său îl împiedică însă și îl aduce silit acasă, monahii neopunându-se, de teama prestigiului părintelui său. Acasă se va dedica studiului și vieții interioare. În 1759 acceptă postul de profesor la școala din Corint, unde va preda timp de șase ani, fără remunerație, făcându-se iubit de oameni.

În 1764, îndată după moartea episcopului Corintului, clerul și poporul îl vor alege pe el ca succesor, deși era laic. Avea doar 33 de ani. La începutul anului 1765 va fi hirotonit și instalat la Constantinopol de patriarhul Samuel I Hateris, primind numele Macarie. La întoarcerea în Corint, se va dedica cu mult zel păstoririi clerului și credincioșilor, dorind o reformă și adoptând câteva măsuri concrete în acest sens: va predica cu însuflețire în multe biserici din eparhie, va îndepărta din funcție preoții dovediți corupți sau lipsiți total de educație, va interzice preoților să se implice în politică, va respecta cu acrivie vârsta canonică pentru hirotonie și-i va hirotoni pe candidați doar după ce urmaseră în mănăstiri un program de pregătire teologică, va înființa școli în întreaga provincie ș.a.

Era preocupat să aibă un cler educat, le va oferi tuturor catehisme pentru a cunoaște bine învățătura de credință, dar și cristelnițe pentru a oficia în mod canonic Taina Botezului. Mai presus de toate acestea impresiona prin sfințenia vieții sale și vastele sale cunoștințe.

Păstoria sa va fi însă de scurtă durată, ca urmare a războiului ruso-turc (1768-1774). Flota rusească își va face apariția în Peloponez, iar sultanul Mustafa al III-lea va da poruncă patriarhului ecumenic să îi schimbe din scaun pe toți mitropoliții din Peloponez, fiind suspectați de colaborare cu armata rusă. Suspiciunea la adresa episcopului Macarie era nefundată, câtă vreme el însuși interzisese preoților din eparhia sa implicarea în politică. Înaintează totuși Constantinopolului demisia și va fi înlocuit de un alt ierarh. Cu permisiunea patriarhiei, va rămâne mitropolit onorific păstrându-și prerogativele episcopale.

Până la pacea de la Küçük Kainargi din 1774 Peloponezul va fi devastat de turci. Deși mitropolitul nu se implicase în acest conflict, familia Notara luase parte la răscoala grecilor (aspiranți la eliberarea de sub jugul otoman), chiar conducând revolta în Corint. În aceste condiții, tatăl sfântului Macarie este nevoie să se refugieze în insula Zakintos, urmându-l întreaga familie. Pentru

sfântul Macarie va urma un timp de peregrinări prin mai multe insule din bazinul egean, sfârșindu-se aparent misiunea lui. În realitate, întregul său program de reformă și înnoire spirituală va căpăta un caracter universal, sau, cum se exprima biograful său, Sfântul Atanasie din Paros, un alt corifeu al mișcării colivară, „în loc de a povățui și lumina o mică parte a Peloponezului, s-a aflat cu toată râvnă sa în poziția de a ajuta și izbăvi, dacă era cu putință, pe toți creștinii oriunde erau aceștia”.

După ce ajunge în Zakintos, Sfântul Macarie va pleca pentru câteva luni în Kefalonia, apoi din nou Zakintos, unde va petrece trei ani. Ulterior va merge în insula Hydra (unde se va întâlni pentru prima dată cu Nicola Kallivurtzis, viitorul Nicodim Aghioritul), în insula Chios, pe la 1777, și apoi la Muntele Athos, la o chilie lângă mănăstirea Vatoped. Aici va răvni după liniște, însă va da peste un tărâm frământat de problema colivară. Exprimându-și opiniile legate de săvârșirea parastaselor doar sâmbăta și împărțirea deasă, va fi repede ostracizat și reclamat la patriarhia ecumenică pentru viziunea sa contrară „tradiției”. Va părăsi dezamăgit Sfântul Munte și se va retrage pentru moment în insula Chios, apoi în Patmos unde se va întâlni cu părinții Nifon din Chios, Grigorie din Nysiros și Atanasie din Armenia, refugiați din Athos din aceleași motive. După alte peregrinări, se va stabili în cele din urmă în insula Chios, în 1790, retrăgându-se în liniște la sihăstria Sfântului Petru.

Se remarcă la Sfântul Macarie un neostoit zel pentru cultura teologică, pentru descoperirea izvoarelor patristice, în mod deosebit

cele de orientare filocalică, privitoare la trezvia și atenția minții, liniște și rugăciunea neîncetată, dorind de a le împărtași maselor largi, ceea ce îl aseamănă, într-o anumită măsură, sfântului Cosma Etolianul. Dorotheos Voulismas, unul din contemporanii săi, îl descria astfel pe fostul episcop al Corintului: „Macarie era cunoscut tuturor prin inteligența și înțelepciunea sa, prin cultura sa ca și prin faimoasa sa colecție de manuscrise inedite”. Manuscrisele le strânsese de prin diverse biblioteci ale mănăstirilor, de la Muntele Athos, din Patmos sau din alte locuri. Se va strădui să publice aceste colecții de scrieri, sprijinindu-l financiar marii binefăcători ai lumii elene.

Deși a fost un om de carte, e greu să vorbim despre opera scrisă a Sfântului Macarie al Corintului. Există câteva scrieri atribuite lui și câteva colecții de scrieri pe care le-a editat. În sejurul său la Mun-

tele Athos s-a întâlnit pentru a doua oară cu Sfântul Nicodim Aghioritul căruiua îi încredințează spre publicare manuscrisul *Filocaliei*, o operă colosală a spiritualității răsăritene, care își datorează patronajul spiritual sfântului Macarie. Textele, preluate dintr-un manuscris de secol XIII de la mănăstirea Vatoped, vor fi corectate, editate și prefațate de Sfântul Nicodim. Ioan Mavrocordat din Smyrna îi va oferi sfântului Macarie suma necesară pentru tipărirea *Filocaliei* la Veneția, în 1782, în condițiile în care în Imperiul Otoman era interzisă publicarea unor astfel de lucrări. Tot în 1782 va tipări la Leipzig, pe cheltuiala aceluiași Ioan Mavrocordat, *Catehismul ortodox* al mitropolitului Platon Levșin al Moscovei. O carte deosebit de prețuită de Sf. Macarie o reprezintă *Everghetimosul*, întocmită de egumenul Pavel în sec. XI, un florilegiu patristic cu teme preluate din diferite paterice, din Lavsaicon sau vieți de sfinți. Cartea va fi îngrijită și prefațată de Sfântul Nicodim și tipărită de Sfântul Macarie la Veneția, în 1783, pe cheltuiala lui Ioan Kannas. Sfântul Macarie este și autorul unui tratat despre deasa împărtașire, intitulat *Cu privire la permanenta împărtașire cu Dumnezeieștile Taine* (*Peri tes Synechous Metalepseos tou Theiou Mysteriou*). Alcătuită după un manuscris considerat anonim, dar atribuit ulterior misticului spaniol Miguel de Molinos, lucrarea a fost publicată într-o primă formă în 1777 la Veneția de Neofit Kavsokalivitul, iar în 1783, după o amplă revizuire și adăugire, de Nicodim Aghioritul. Militând pentru o împărtașire permanentă, și nu doar de două-trei ori pe an, ceea ce ar conduce la o înviore a vieții duhovnicești, la o veghe interioară și o neconțință pregătire - pentru care fapt sunt invocate argumente din Noul Testament, din scrierile Sfinților și din canoane - cartea provocat reacții virulente la Muntele Athos din partea monahilor anti-colivari. Cartea va fi condamnată de patriarhul ecumenic Procopie Peloponezianul, hotărâre asumată de urmașii acestuia, dar în 1789, Neofit al Smyrnei, noul patriarh, după o cercetare atentă a cărții, va anula decizia predecesorilor săi, considerând-o ziditoare de suflet. Între volumele îngrijite de Sfântul Macarie mai trebuie amintite *Noul Martirologiu*, completat și tipărit la Veneția, în 1799, de Sfântul Nicodim Aghioritul (cu viețile martirilor de sub ocupația otomană) și *Noul Limonariu* (culegere hagiogra-

fică cu viețile unor sfinți mai vechi sau mai noi), publicat postum, în anul 1819, de ucenicul său Nichifor din Chios, în colaborare cu Atanasie din Paros, ca și diverse broșuri de laudă la adresa sfinților Ioan Evanghelistul și Hristodul din Patmos.

Ultima parte a vieții, Sfântul Macarie al Corintului o petrece, cum spuneam, la sihăstria Sfântul Petru din insula Chios, în reculegere și rugăciune, în acează aspră, dar permanent preocupat să studieze și să aducă la lumină vechi scrieri. Va povățui totodată, ca un avă, mulțimile de oameni care îl căutau la chilie. Câțiva dintre ei, în urma încurajărilor sale, vor lua calea martiriului, fiind ucși pentru credința lor de autoritățile otomane (Polidor Cipriotel, Teodor al Bizanțului, Dimitrie din Peloponez). În ultimele șase luni de viață va zace paralizat de partea dreaptă, în urma unui atac cerebral. Moare la 17 aprilie 1805, fiind înmormântat în curtea bisericii Sfinții Apostoli Petru și Pavel din localitatea Vrontados, insula Chios.

Bibliografie

Constantin Cavașos, *Sfântul Macarie al Corintului*, trad. Prof. Paul Bălan, Ed. Doxologia, Iași, 2012.

Elia Citterio, *Nicodim Aghioritul. Personalitatea-opera-înviștătură ascetică și mistică*, trad. Maria Cornelia și diac. Ioan I. Că jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2001.

Protopresbiter Teodor Zisis, „Urmând dumnezeieștilor Părinți”. *Eseuri asupra Tradiției Patristice*, trad. Ierom. Grigorie Benea, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2016.

Daniel Stiernon, „Macaire de Corinthe (saint)”, în *Dictionnaire de Spiritualité*, tome X, Beauchesne, Paris, 1980, col 10-11.

Asistența religioasă în cadrul Comandamentelor și Statelor Majore

Pr. mil. drd. Traian Chircu

De la reintroducerea asistenței religioase în structurile militare, de ordine publică și justiție, preoții militari și-au înțeles rolul de ambasadori ai confesiunilor reprezentate, fiind tot mai interesați de perfecționarea pastorației lor misionare. Astfel, după cum nota ilustrul, preot și scriitor Gala Galaction: „Dorim, voim, cerem ca preoții noștri să fie puternici mijlocitori între noi și Iisus Hristos. Pentru aceasta trebuie să rupem legăturile și vasalitățile noastre cu veacul păgân și să fim din nou soldați aspri ai idealului creștin, cel neprimitor de târguială”.

În mesajul preotului scriitor Gala Galaction observăm că exigențele pastoral-misionare sunt comparate cu rigorile și disciplina ostășească, îndreptățindu-ne aprecierea că îngemănarea acestor două tipuri de instrucție, militară și spirituală au asigurat dintotdeauna sănătatea fizică, morală și psihică a celor care au ales să urmeze o carieră militară. Asemeni instrucției militare, și instrucția sufletească se realizează cu implicarea unor inițiați, cărora li se cer abilități speciale, începând cu vocația de a insufla încredere și dorința de autodepășire în scopul menținerii condiției de luptător, încât profesioniștii armelor să poată depăși provocările specifice vieții de cazarmă, dar și riscurile și ostilitățile războiului.

Din categoria celor inițiați și mandatați de confesiunile și cultele legal recunoscute să deservească structurile de apărare, preoții militari sunt chemați să-și recalibreze mijloacele de pastorație, pentru diagnosticarea nevoilor și problemelor cu care se confruntă membrii organismului militar, fiind nu numai garanții dreptului constituțional la libertate de conștiință și de exprimare a convingerilor religioase, ci și garanții stărilor psiho-spirituale adecvate serviciului de instrucție și de luptă efectivă, mediatorii între autoritatea de comandă și subordonați, de la care se așteaptă deschidere și conlucrare.

Avem așadar în vedere un parteneriat misionar-militar a cărui arhitectură este edificată pe triada de relaționare: comandant - confesor militar - combatant, atât la nivelul structurilor centrale sau teritoriale aparținând organismului militar autohton, angajat în serviciul de luptă pe baza unui jurământ de credință care nu se regăsește la nicio altă categorie socio-profesională, privind apărarea țării și a poporului român chiar și cu prețul vieții.

Este edificatoare intervenția IPS Mitropolit Streza la convocarea națională a preoților militari din luna mai, 2018, prin intermediul căreia sunt evidențiate angajamentele clerului militar față de membrii structurilor de forțe: „Aveți întâi sarcină cea mai grea de a fi într-o colaborare permanentă și într-o apropiere spirituală sensibilă, cum numai un duhovnic poate să o facă, de viața unui om care are o responsabilitate pe capul lui foarte mare, legată cu jurământ... Pova-

(continuare în pag. 7)

¹ Ziarul *Curentul*, 22 februarie 1937, p. 2.

(continuare din pag. 6)

ra celor consiliați trebuie să fie suportată și de voi, preoții militari, pentru că aveți în acest sens un mandat din partea Bisericii, dar și o răspundere față de militarii pentru care ați fost investiți să-i slujiți².

Pe de altă parte, membrii armatei naționale nu au fost implicați niciodată în războaie de supunere și de asuprire a națiunilor mai mult sau mai puțin învecinate, fiind mai degrabă angajați într-o luptă legitimă de apărare a identității de neam și de credință apostolică, ceea ce le-a asigurat alianța lor cu Dumnezeu ca o componentă esențială în creșterea moralului trupelor și dezvoltarea capacităților operative, centrate pe lupta pentru apărarea a vieții, și nu pentru curmarea acestui dar primit de la Dumnezeu.

Din experiența nefastă a altor organisme militare implicate în războaie de cucerire și de impunere a dominației, avem deja lecții despre cum și unde poate să conducă o stare de beligeranță prin excluderea lui Dumnezeu din viața militarilor. Când în inima militarilor germani, spre exemplu, nu a mai sălășluit Dumnezeu, oricâtă știință, tehnică și artă militară le-au invadat viața și chiar dacă majoritatea ofițerilor lui Hitler erau pianști sau violoniști, au ucis mase întregi de oameni fără nicio remușcare, chiar și pe acordurile muzicii beethoveniene.

La o distanță de peste două decenii de la reintroducerea asistenței religioase în Armata României, instituția clerului militar și-a reconstruit patrimoniul eclezial, și-a dezvoltat strategii pastoral-misionare cu rezultate remarcabile atât la nivelul cazărilor naționale, cât și în misiunile expediționare unde preoții militari sunt implicați cu programe de sprijin religios-moral și umanitare.

Pastorația misionară din cadrul structurilor de forțe implică pentru liderul spiritual desemnat să slujească celor aflați în serviciul armelor un control mult mai sever asupra propriilor capacități de pregătire intelectuală și spirituală, pentru a întruni condiția de medic al sufletelor, regăsită în viziunea Sfântului Grigorie de Nazianz, cu aleasă subtilitate surprinsă de către ilustrul Mitropolit Andrei Andreicuț în lucrarea *Spovedanie și Comuniune*: „În adevăr mi se pare că este arta artelor și știința științelor a-l călăuzi pe om, cea mai diversă și mai complexă dintre făpturi. Lucrul acesta se observă ușor dacă facem o comparație între medicina sufletească și terapeutică trupeză. Cu cât se ține mai bine seama de complexitatea celei din urmă, cu atât paralelismul face să iasă în evidență faptul că medicina sufletească este mai importantă și mai prețioasă, în virtutea naturii lucrului de care se ocupă, presupunând cunoștințe pe măsura țintei urmărite. Medicina trupeză se ocupă de trupul trecător... Medicina sufletească se preocupă de sufletul care vine de la Dumnezeu, care este dumnezeiesc, care participă la noblețea cerului și grăbește să-l regăsească³”.

Pentru profesioniștii armelor, asistența religioasă are și un rol foarte important în fortificarea psiho-spirituală, la nivelul comandamentelor teritoriale și statelor majore, cât mai ales în mediul constrângător din teatrele de operații, programele de sacro-terapie recuperatorie fiind tot mai frecvent regăsite în activitatea pastorală a capelanilor, români sau de alte naționalități aliate, cu efecte reale și atestate nu atât de membrii organismelor ecleziale, cât mai ales prin știința începutului de mileniu, precum prin monumentala operă „În căutarea sensului pierdut” a neuropsihiatrilor, medic militar și general Constantin Dulcan: „Pot fi vindecările prin sacru o dovadă a existenței divinității? Da, atâta vreme cât se petrec într-o relație directă cu religia. Și Iisus Hristos și Sfinții Nectarie, Serafim de Sarov, Părintele Arsenie Boca au vindecat în numele lui Dumnezeu. Singurele lor mijloace de a atinge aceste performanțe a fost prin respectarea întocmai a legilor impuse de morala creștină în numele ideii de divinitate. Conceptul de Dumnezeu reflectă deci o realitate care este funcțională și poate produce un efect de vindecare confirmată prin dovezi... Când a fost întrebat de ce a voit să escaladeze Everestul, Edmund Hillary a răspuns: «Pentru că există!». Pentru același motiv am abordat și eu subiectul vindecărilor prin sacru: pentru că există⁴”.

Și militarii aliați cu Dumnezeu în lupta pentru apărarea vieții și a intereselor națiunii reprezentate au de câștigat mai întâi războiul lăuntric, înaintea războiului pentru care sunt instruiți să-l câștige pe câmpurile de luptă, la bordul navelor sau manșa avioanelor, acel război motivațional care asigură finalmente biruința din gândirea Sfântului Grigore Palama⁵, și care nu limitează actul de credință la o simplă acceptare probabilistică. Dimpotrivă, comuniunea comunităților militare este tot mai evidentă, atunci când liderul militar și cel spiritual împart cu membrii organismului militar responsabilitățile față de semenii și Dumnezeu, aceasta fiind de altfel calea cea mai sigură de sesizare a prezenței lui Dumnezeu în viața noastră.

² <http://www.youtube.com/watch?v=m1nMdFBST24> (accesat în 5 aprilie 2019).

³ Mitropolitul Andrei Andreicuț, *Spovedanie și comuniune*, Editura Renașterea-2001, Cluj-Napoca, p. 164.

⁴ Constantin Dulcan, *În căutarea sensului pierdut*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, vol. II, 2008, p. 263.

⁵ Teodoros Zisis, „Învățătura socială a Sfântului Grigore Palama”, în *Rev. Tabor*, nr. 6 / 2009, p. 9.

Pagini de jurnal (1993-1994)

Dr. Nicoleta Pălimaru

4 oct. 1993

Deschiderea anului universitar la Universitatea Babeș-Bolyai. S-a citit evanghelia cu pilda semănătorului. Au luat cuvântul episcopul greco-catolic G. Guțiu și IPS Bartolomeu, care a vorbit plin de însuflețire: „Ținere student, pornești pe un drum nou, dar nu uita de gândul tău! Sămânța este diploma, numele, profesia. Viața eternă este pământul bun în care sămânța crește. Nu te opri niciodată la sfertul sau la jumătatea gândului. La capătul gândului este Dumnezeu. Pornește la drum cu Dumnezeu! Drumul să fie pe măsura gândului tău!”

În sala festivă a Facultății de teologie a luat din nou cuvântul IPS Bartolomeu despre teologie și teologhisire: „Cuvântul de învățătură care trebuie să iasă din gura unui păstor trebuie să se diferențieze de cercetarea științifică teologică. Teologhisirea, trăirea înseamnă scoaterea din scolasticism. Ele sunt vibrația sufletului, dinamica duhului. Trebuie o depășire prin spirit. Importante sunt structurile lăuntrice, nu cele guvernamentale.

Există teologia formativă, lucrătoare. Iisus i-a spus lui Simon Petru: trage, Simone, la adânc!; deci e vorba de o teologie a profunzimilor. Studentul are nevoie de responsabilitate și de entuziasm”.

Cuvântul final a fost apoteotic: „faceți-vă iluzii ca să aveți ce pierde și să mai și rămână!”

17 oct. 1993

La catedrală a slujit și a predicat IPS Bartolomeu despre pilda Semănătorului

Idei:

- Sămănătorul este Dumnezeu. Patru sunt ipostazele în care sămânța cade pe sol:
 - pe trotuar (în termenii de azi).
 - în loc pietros (nu este suficientă temelie. Sunt oamenii cu inima împietrită, cum erau fariseii, saduchei).
 - între spini (oamenii se dedau grijilor, plăcerilor acestei vieți. Existența răului moral în lume se manifestă sub forma grijilor).
 - pe pământ bun (oamenii care primesc cuvântul lui Dumnezeu având inima bună și curată).

- Suntem în epoca informațiilor, unde există setea de nou, de senzațional.

Socrate spunea: „Doamne, câte lucruri nu ne trebuie!”.

Poți protesta împotriva a ceea ce este de prisos, dar trebuie să aduci ceva nou în schimb.

- Suntem Europa cea sănătoasă. Avem conștiință, demnitate. Suntem un popor viguros, am avut bisericile pline. Suntem capabili să ne dăm seama de răul ce ne înconjoară, de buruiana ce ne sugrumă. Sunt atentate asupra eternității omului, dar și asupra societății. Avem destulă credință ca să ne putem salva. Avem nevoie de adevăr și cinste pentru a înlătura buruienile. Rugăciunile altora te duc spre Dumnezeu. Nu vom învinge prin politică, ci prin credință și cultură, care sunt armele noastre!”

20 nov. 1993

Astăzi, la librăria Humanitas a avut loc lansarea cărții Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Mistică și ascetism*. Au luat cuvântul IPS Bartolomeu și Tudor Cățineanu, șeful catedrei de filozofie din Cluj.

21 nov. 1993

„Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”
La catedrală a slujit și a predicat IPS Bartolomeu (35 minute).

Idei:

- Maica Domnului este prototipul ascultării Cuvântului lui Dumnezeu.
- Îngerul nu-i poruncește, ci îi vestește. E planul lui Dumnezeu, dar și libertatea omului.
- Deisis este rugăciunea pentru ceilalți, nu pentru tine.
- În balanța dintre justiție și milă, rolul hotărâtor îl are Maica Domnului.
- Suprema noastră sfântă poezie este Fecioara Maria. Maica Domnului este un poem pe care l-a alcătuit Dumnezeu.

16 dec. 1993

Conferința IPS Bartolomeu despre colinde, în Aula Magna a Universității

- este o dublă relație între Dumnezeu și om. Dublă este și ipostaza gazdă-oaspete. Gazda este Dumnezeu, Cel ce stă în casă, așteptând pe om. Omul, la rândul său este gazdă, iar Dumnezeu călătorul. Colindele ilustrează această dublă relație: Dumnezeu este gazda, iar omul musafirul. Există o excepție: momentul în care Dumnezeu sărbătorește printre oameni „pe o scară de argint / se pogoară Duhul Sfânt / Se pogoară arareori, / numai pe la sărbători”.

Scara este prefigurarea Maicii Domnului, iar folclorul preia metafora scării. Pogorârea are caracter temporal. Pe durata sărbătorilor își va face simțită prezența.

1994

15 ianuarie 1994

La Cluj au loc evenimente dedicate poetului Mihai Eminescu. Seara, citesc din cartea părintelui Anania *Imm. Eminescului*. Mă opresc asupra versurilor: „E mult de când te-nsinguri / spre nopțile-de-apoi / Mișcându-ți veșnicia prin / spații și prin noi / Intrăm cu tine-n lume și / parcă ieri ne-au fost / Năvoadele din care-ți / făcurăm adăpost / Enciclică serbare. Ne-nvălu / în rotund...” (p. 5).

Prezența lui Eminescu e revelată de versul „mișcându-ți veșnicia prin spații și prin noi”. Rotundul, ca împlinire reprezintă un leit-motiv în opera părintelui Anania.

16 ianuarie 1994

IPS Bartolomeu a slujit și a predicat la catedrală (25 minute). Am reținut două idei majore din „vindecările leproșilor”: vindecările lui Iisus sunt instantanee și ideea de recunoștință.

23 ianuarie 1994

Idei din predica IPS Bartolomeu la duminica Orbului din naștere.

- Iisus îl întreabă pe cel orb: „Ce vrei tu de la Mine?”, iar orbul răspunde: „să-mi recapăt vederea”. Iisus îi spune, „credința ta te-a mântuit!”.

- IPS Bartolomeu a accentuat înțelesul profund al verbului „a cere”: „Când vei cere, să știi ce vrei, cui să-i ceri, cum să ceri. Lui Iisus, cu glas stăruitor”.

- În privința luminii, făcea distincție între lumina fizică și cea duhovnicească, spirituală.

„Noaptea fizică ne dă puterea de a întâmpina lumina zilei următoare. Există un dor al nopții, al refacerii. Lumina înseamnă cunoaștere, trăire. Omul luminat este cel care știe, e cărturar, luminat, iar omul iluminat este cel care a primit lumina, care trăiește: Să trăiești ceea ce știi”.

1 februarie 1994

Cu părinții la palat, la IPS Bartolomeu. Servim masa. Curge muzică clasică. Părintele mă întreabă ce fac, ce citesc. Răspund că mă ocup de cursuri, și la teologie și la franceză, că viața la teologie o simt ca o mare responsabilitate, îmi trebuie rugăciune și multă muncă. Citesc, pentru exersarea limbii franceze, J. Cocteau, „Thomas l'imposteur”. Îmi spune că și el l-a citit pe J. Cocteau.

Primesc câteva sfaturi: să fac plimbări, să mă spovedesc și să mă împărtășesc: „Îți recomand să mergi să te spovedești la părintele Bizău. E un duhovnic bun și instruit”. Așadar, mă voi duce la părintele Ioan Bizău. De altfel, anul trecut am fost cu părinții în locuința lui, peste drum de catedrală. M-a impresionat colecția de tablouri, felul cum vorbea despre artiști, despre cărți. Am remarcat pedanteria în gesturi și îmbrăcăminte.

Părintele Anania ne-a mai vorbit despre arta lui C. Brâncuși, în special despre sculptura Mme Pogany, despre expoziția din America, de pe vremea când a stat acolo.

După masă, părintele Anania se retrage grațios, nu înainte de a ne înmâna revista *Renașterea*. A rămas doar urma, ca mâna întinsă a regelui Lear.

Am mereu sentimentul că părintele Anania mă lasă să mă dezvolt, să caut, să am curiozități, să fac greșeli, dar să învăț din ele, să plec, dar să știu unde să mă întorc. Nu-mi forțează în niciun chip libertatea, doar îmi sugerează, nu vrea să depind de el, de gândirea și stilul său, ci să fiu independentă, să am calea mea. Îl interesează starea în care te afli, ce te preocupă și conștiința.

Pare un paradox, dar este extrem de lucid, de practic în grija față de aspectele vieții de student (gazda, condițiile de lucru, mănăncarea...), și în același timp puternic ancorat în credință. Acest spațiu de respirație e o mare binecuvântare.

Ion Apostol Popescu (1920-1984)

– exeget literar al spiritualității
românești din Ardeal –

Pr. Fabian Seiche

Poetul, profesorul, folcloristul, criticul și istoricul literar Ion Apostol Popescu se naște la 6 martie 1920 în satul Scăueni, com. Berislăvești, jud. Vâlcea. Pleacă la cele veșnice în 23 ianuarie 1984, la Gherla. La doar 25 de ani debutează editorial cu volumul *Literatura ardeleană nouă* (Ed. Fundațiilor Regale, 1945, 192 p.), o capodoperă literară, artistică și spirituală foarte puțin cercetată.

Pentru autor, spiritualitatea românească e constituită din *Legea lui Hristos și sentimentul național* (p. 28, op.cit.), adică iubirea de patrie. În sensul acesta e analizat rolul de medic, de însănătoșire a literaturii române de către scriitorii din Ardeal. Contribuția lui Apostol Popescu e cu atât mai spectaculoasă cu cât la data aceea era student (încă) al Facultății de Litere din Cluj-Sibiu (1943-1947), obținând licența „magna cum laude” la Lucian Blaga. Contribuția sa e și mai spectaculoasă cu cât în acei ani se instaura încet și sigur stăpânirea bolșevică, iar majoritatea scriitorilor citați vor fi proscrisi ori aruncați în temniță.

Abia trecuți de pragul debutului editorial, sunt analizați poeți și prozatori precum: Ion Moldoveanu, Mihai Beniuc, Ion Șugariu, Radu Stanca, Pavel Dan, Ștefan Augustin Doinaș ș.a. Aceștia și-au croit direcții de afirmare în cadrul spiritualității noastre, de unde și-a tras seva vigurosul suflet românesc. În câteva linii succinte, sunt analizați clasici ai literaturii din Ardeal. Astfel:

George Coșbuc reabilitează autohtonul, cheamă spre Absolut, emană sănătate, vioieșie și dragoste suavă de țară, „vîndecînd prin optimismul și măiestria artei lui nenumărate nume pesimiste și titluri cenușii, - cu miros de export” (p. 16).

Octavian Goga poartă dorul de absolut al neamului, un om cu vaste orizonturi și vise naționale – este poetul pătimirii noastre.

Lucian Blaga dă strălucire poeziei, revelează fondul veșnic al sufletului românesc impregnat de credință în acest spațiu mioritic.

Ion Agârbiceanu vine să lupte împotriva obscenului, mizeriilor triviale, dadaiste, cubiste și alte „apucături literare de complectă proveniență străină” (p.18). Într-adevăr, opera scriitorului și preotului Agârbiceanu are o înaltă ținută moral-religioasă.

Un nume de stîncă dură este alăturat clasicilor: poetul, prozatorul și trăitorul mistic **Aron Cotruș**, interzis în totalitate de regimul comunist. Refugiat în Spania și Statele Unite, poeziile sale sunt o gură de rai pentru sufletul însetat. Într-un poem-epopee închinat lui **Eminescu**¹, acesta e văzut ca salvator al țării prin poezie. Întocmai ca Mântuitorul, a purces la ridicarea nației, iar drept răsplată a primit umilințe, scuișări, batjocuri și moarte – toate răbdate cu smerenie și dragoste creștină: „Răvnind nemărginirea și Înaltul, / cu- obrazul supt / ai ridicat din lumea de desupt / ca pe-o minune nouă, țara asta... / i-ai înălțat în soare, peste lume, creasta, / ca nimeni altul. / Printre-ai tăi trecut-ai palid și tăcut, / cu-nfățîșare de necunoscut... / Cine-n țara Ta, te-ar fi putut înțelege? / Pentru ei statura Ta era: o făr-delege!

Un scriitor ostracizat, brutalizat de regimul ateu a fost medicul, scriitorul, profesorul universitar **Victor Papilian**. Autorul I. A. Popescu dedică pagini emoționante acestei mari personalități culturale-artistice și medicale clujene. Nuvelele *Vecinul* și *Dincolo de rău* vorbesc de realitățile sufletului românesc, iar volumul *În credința celor șapte sfeșnice*

este „romanul spiritualității religioase a Transilvaniei” (p. 29). Opera lui V. Papilian este impregnată de cel mai apologet duh creștin, iar dovada vie o constituie însăși viața lui, curmată la doar doi ani de la eliberarea din închisorile comuniste. Opera sa așteaptă încă lumina tiparului...

I.A. Popescu demonstrează că poezia și proza ardeleană cresc din sentimentul fundamental al trăirii creștine, ortodoxe. Vitalitatea viguroasă a poeziei vine tot din acest izvor.

Farmecul naturii îmbinat cu viața rustică, de la țară, îi conferă poetului **Emil Giurgica** darul de a fi unul din cei mai reprezentativi poeți tineri din Ardeal. A fost marginalizat timp de peste două decenii fiindcă nu voia să practice realismul socialist. Era prea „mistic” și „solar”. Autorul punctează substratul poeziei prin câteva linii directe ce-l caracterizează pe Giurgica: „poezia lui Emil Giurgica îți dă mai întotdeauna liniștea și seninătatea bucolicelor virgeliene. Simetria ei rămâne pentru toți fermecătoare. Legătura dintre ea și calma viață rustică este organică și fecundă. Acest fapt literar reprezintă unul din marile merite ale lui” (op.cit., p. 76).

Aceleași caracterizări vor fi pentru poeți ca: **Teodor Mureșanu**, **Aurel Marin**, **Grigore Popa**. La ultimul, autorul remarcă faptul că secretul talentului artistic e dat de mireasma densă a Ortodoxiei, credința care-l deschide pe om întocmai ca o floare în razele soarelui. Poemul *Cuminicare* este o confirmare certă asupra relației satului românesc cu Dumnezeu: „Bem vinul sfânt din cupele-nflorite / A merilor cărunți întru lumină, / Grădinile și perii purces-au logodite / La prasnica mării fără vină. (...) / E atâta suflet revărsat în flori / Căsatul pare un pahar răsplin / De toată bucuria răsului divin / Ce-a pogorât în lume printre sori”.

Ion Șugariu a fost un poet tânăr și talentat, frământat mereu de absolut, de urcuș spiritual. Păcat că la doar 30 de ani a căzut pe frontul din Brezno, Cehoslovacia, în lupta împotriva fascismului. Autoritățile „democratice” de astăzi s-au opus în anul 2015 unei inițiative de numire a unui pod din Slovacia cu numele său, motivând că ar fi fost el însuși... fascist (!)². La bază stă criminala și securista Lege 217 / 2015. Fără comentarii.

Activ și fecund, **Ștefan Baciu** aduce elemente de modernism în poezia deceniului patru. Repune în circulație pastelul, printr-o largă întoarcere în sânul naturii.

Un mare creator de proză a fost **Pavel Dan**, plecat în veșnicie la nici 30 de ani (1937). I.A. Popescu îi dedică pagini emoționante asupra talentului literar înnăscut. Volumul de nuvele *Urcan Bătrânul* este o capodoperă pe nedrept uitată. Ca teme tratate: credințe, obiceiuri, superstiții, biserica satului, cimitirul din sat în miez de noapte, chipuri de țărani și legătura dintre ei și aceste elemente. Pe patul de moarte, când durerile cancerului îl torturau, scria prietenului său Ovidiu Papadima aceste cuvinte: „Trebuie să te rogi Domnului și Maicii Lui Îndurate și cea mai crâncenă boală e un nimic” (op. cit., p. 147).

Sunt analizați și alți cărturari de marcă, precum prozatorul și istoricul **Vasile Netea**, criticul literar **Octav Șuluțiu**, poetul **Ștefan Augustin Doinaș**.

Acestea sunt doar câteva considerații despre personalitatea uriașă a profesorului Ion Apostol Popescu, mult prea complex de prezentat într-un succint articol. Ne rezumăm la concluzia pe care el însuși a prezentat-o în lucrarea citată, anume că Biserica noastră Ortodoxă a fost dintotdeauna *acoperișul de azur al sufletului neamului nostru* (p. 22).

Adică, ea inspiră talentul scriitorilor români în dorința lor de absolut.

Dar, însuși Apostol Popescu a fost adumbrit de acest acoperiș de azur, care este Biserica și credința strămoșească.

Legitimitate

Dr. Gelu Teampău

dată cu sfârșitul Marelui Război, conflagrație catastrofală care i-a determinat pe mulți intelectuali să preconizeze sfârșitul civilizației, s-a constituit Liga Națiunilor, organism internațional care avea ca primă misiune preîntâmpinarea unor dezastre similare în viitor. Deși entuziasmul inițial părea să garanteze viabilitatea acestei soluții, în scurt timp s-a văzut, din păcate, cât de futille au fost toate speranțele plasate în capacitatea unui astfel de proiect de a ține istoria în frâu. Există istorici și filosofi ai politicii care consideră că, dimpotrivă, erorile și ezitățile Ligii Națiunilor au contribuit la conturarea contextului favorabil declanșării Celui De-al Doilea Război Mondial, cataclism care l-a pus în umbră chiar și pe cel precedent. În urma acestuia, învățând și din disfuncționalitățile Ligii Națiunilor, s-a creat Organizația Națiunilor Unite (ONU), având aceeași menire, funcționând pe aceleași axe principale, însă beneficiind de instrumente legale și instituționale mai puternice (printre care și unități militare, puse la dispoziție de către statele membre). Susținătorii ardenti ai ONU îi laudă eficiența și-i prevăd un viitor pe durată indefinită. Ce-i drept, s-a preîntâmpinat un nou conflict global, însă nu putem ști în ce măsură aceasta s-a datorat activității ONU (și dacă nu considerăm Războiul Rece ca un conflict mondial). Intervenția trupelor ONU a pus punct unor conflicte zonale, precum cel din fosta Iugoslavie, deși există voci care îi contestă acțiunile și autoritatea.

Cert este că și ONU depinde de intenția și de disponibilitatea marilor puteri de a coopera și de a accepta deciziile luate în comun. După cum se știe, cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate (China, Rusia, SUA, Franța și Regatul Unit) au drept de veto asupra oricărei rezoluții a Consiliului, ceea ce îi face „mai egali decât ceilalți egali”. Care este criteriul în funcție de care aceste state au căpătat un statut privilegiat? Exclusiv forța. Așadar, chiar și teoretic, ne dăm seama că orizontul de acțiune al ONU este limitat de serele și de interesele celor mari. Sigur, ONU poate bombarda Serbia, sau alte țări și actori minori ai scenei internaționale, însă nimeni nu are nesăbuința să se gândească la cum ar putea să oblige China, Rusia sau SUA să respecte anumite rezoluții care contravin intereselor acestora. Iar atunci ONU devine strict un organism consultativ, dacă nu pur și simplu un pandant scump, sclipitor și inutil al machiavelismului cu pretenții umaniste. Cu alte cuvinte, moralitatea în relațiile internaționale este o firimitură rămasă de la festivalul puterii și din care se înfruptă ideologii ipocriți.

Atunci când nu zgârie interesele celor care nu trebuie să fie supărați, ONU se preocupă cu aceleași probleme care nu par să aibă soluție, precum poluarea, drepturile minorităților (atunci când nu e foarte limpede care sunt majoritățile), sărăcia, foamea, traficul de persoane și de droguri și toate celelalte cuvinte care fac parte din discursurile subțiri ale fetelor frumoase înscrise la concursurile de Miss. În ce măsură au efect toate declarațiile și rezoluțiile sfărăitoare, putem constata singuri.

Să luăm, de exemplu, chestiunea poluării. Las deoparte dezbaterile privind încălzirea globală, care este efectul activității solare și nu al amprentei umane asupra mediului (ceea ce nu e neapărat îmbucurător) și aduc în discuție doar o informație: niciunul dintre primele zece fluvii care poluează oceanul planetar nu curg în Europa sau în Americi. Prin urmare, a obliga societățile dezvoltate tehnologic să cheltuiască și mai mult pentru a-și scădea amprenta asupra mediului este practic inutil, în timp ce a le obliga pe cele în proces de dezvoltare să „se abțină” înseamnă a le nega dreptul la un trai mai lesnicios. Dar logica nu are ce căuta în ideologie, iar delirurile apocaliptice au constituit dintotdeauna deliciul activiștilor de toate felurile (în anii '60, când populația lumii a atins cifra de trei miliarde, se prevedea extincția umanității datorită suprapopulării, a foametei și a epidemiilor, în anii '70 se vorbea de răcirea planetei, iar în 2006 Al Gore ne amenința cu încălzirea globală și prevedea topirea calotei glaciare arctice până în 2014, predicții contrazise grosolan de realitate într-un deceniu). Dar roiul de comitete și de instituții afiliate ONU și care se preocupă cu studiul și cu programele dedicate ecologiei continuă să toace fonduri pe pâine.

Dar să punem problema și mai abrupt: ce fel de legitimitate mai poate avea ONU, de vreme ce președinția Comisiei Drepturilor Omului este deținută de către Arabia Saudită, după cum se știe, campioană mondială în respectarea și promovarea acestor drepturi, între zecile de execuții publice dintr-un an și măcelărirea yemeniților. Dar iată și alți membri ai acestei glorioase comisii care sunt acuzați de încălcări grave ale drepturilor omului: Burundi, Egipt, Cuba, Venezuela, India, Emiratele Arabe Unite, Rwanda și, bineînțeles, China. O glumă care circulă zilele acestea pe Internet spune că 1984 a lui Orwell s-a vrut a fi un avertisment, nu un manual. Constatăm însă că îl depășim pe Orwell și plonjăm cu sete în magma kafkiană și poate că ne vom afunda chiar și mai adânc, în noi și noi formule de absurd și de grotesc cotidian. Dacă în urma acestor jocuri sinistre nu ar curge atât sânge, ne-am afla doar în interiorul unei glume proaste.

Mai departe, se pare că unitățile de măsură în accepțiunea ONU sunt lichide. Deja acuzarea Israelului a devenit o tradiție a acestei organizații, în același timp în care până și formele de sclavie și de genocid contemporane sunt ignorate, dacă nu chiar justificate retoric. Judecând după numărul și frecvența rezoluțiilor care îl condamnă, ai crede că Israelul, singura democrație a Orientului Mijlociu, este cea mai odioasă entitate politico-statală a istoriei. Și cum cei mai mulți oameni se mulțumesc cu dieta informațională pe care le-o oferă canalele media, fără a sonda în profunzime contextul istoric, cultural și politic, valul din ce în ce mai mare al antisemitismului apare de la sine.

Dar cine poate trage ONU la răspundere? ONU a fost creată pentru a păzi lumea de derapajele belicoase și pentru a asigura pacea relativă la nivel global (deși, de la sfârșitul ultimului război mondial, nu au existat pe întreaga planetă nici cinci minute de pace legate). Cine însă păzește lumea de derapajele ONU?

¹ Aron Cotruș, *Eminescu*, Ed. Carpații, Madrid, 1959.

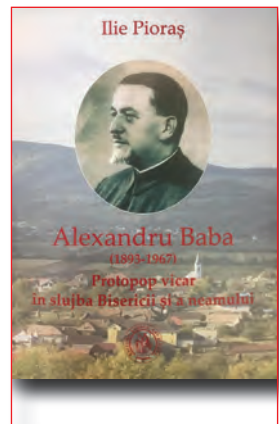
² Amănunte: <https://www.cotidianul.ro/ambasada-romaniei-refuza-ca-podul-unde-a-murit-sa-poarte-numele-ion-siugariu/>.

Puterea protopopului închis pentru credință

Menuț Maximilian

Părintele Ilie Pioraș este unul dintre preoții bistrițeni care știe că este important nu doar cuvântul de la amvon, ci și cel scris, pentru a rămâne pentru generațiile viitoare ca pildă a trecerii prin aceste locuri.

Volumul „Alexandru Baba 1893-1967 – Protopop vicar în slujba bisericii și a neamului”, apărut la Editura Școala Ardeleană, este un omagiu adus unui important păstor al bisericii și neamului, cu rădăcini adânci în ținutul Bistriței, care ajunge protopop în Capitala Unirii – Alba Iulia, la puțin timp după actul istoric și care ajunge să fie martir pentru credință și erou al neamului românesc, fiind închis la Aiud în 1948.

Părintele Ilie Pioraș, din Șieu Măgheruș, nu este la prima apariție editorială, de-a lungul vremii scoțând din arhivele bistrițene, de sub colbul uitării, subiecte legate de tradițiile Văii Măgherușului, dar și a unor personalități precum memorandistul Gherasim Domide, protopop al Bistriței.

Momentul în care s-a înfiripat gândul unei cărți a fost în 2017, la Biserica parohială din Simionești, Protopopiatul Bistrița, unde din inițiativa vrednicului preot Paul Marian, cu sprijinul urmașilor, a refăcut mormintele familiei Protopopului Alexandru Baba, devenite monument de pioasă aducere aminte. IPS Andrei Andreicuț a binecuvântat și sfințit lucrările la Sfânta Biserică și la casa parohială precum și monumentul funerar, la împlinirea a 50 de ani de la adormirea în veșnica odihnă a Protopopului Alexandru Baba (8 noiembrie 1967).

„Unele materiale documentare importante, păstrate de părintele Marian, mi-au stârnit interesul, încât am preluat fericitul prilej al comemorării ca pe un pretext de a scoate la lumină viața și activitatea acestui bărbat dăruit Bisericii și Neamului său. Materiale valoroase despre Vicariatul de Alba Iulia din perioada 1940-1945, condus de Protopopul Alexandru Baba, am găsit în două lucrări de doctorat, o lucrare de licență, monografiile și alte articole sau studii în presa bisericească. Toate acestea se regăsesc în bibliografie. Un bogat și inedit material am descoperit în cercetarea Arhivei Naționale Alba și Bistrița-Năsăud. Informații prețioase mi-au fost puse la dispoziție de părintele Niculiță Pascu, Protopop de Alba Iulia între anii 1994-2014, dar și de către preoții de la parohiile în care a slujit Alexandru Baba de-a lungul timpului. Fotografii vechi, acte de familie, puse la dispoziție de urmași, în special de dl. inginer Alexandru Șuteu, nepot al protopopului, au îmbogățit conținutul acestei cărți”, spune părintele Pioraș.

Că vrednicia preotului se împletește cu cea a arhivarului este cunoscut deja în mediile preoțești și istorice, însă până la acest moment părintele Ilie Pioraș a construit, pas cu pas, fiind șef de promoție al Seminarului Teologic din Caransebeș și apoi Facultății de Teologie din Sibiu. Apoi, odată hirotonit, rezultatele vor urma să apară în via Domnului.

În Prefața cărții, părintele protopop Alexandru Vidican spune că părintele Pioraș „ne surprinde plăcut... Persoana protopopului Alexandru Baba, cu rădăcini adânci în ținutul Bistriței, devine, de la începutul carierei sale preoțești, un harnic misionar, mai întâi în parohia Ciceu Giurgești, apoi în Maramureș, ca în cele din urmă să ajungă, după vrednicie, protopop de Alba Iulia, în anul 1925, până când vitregiile istoriei îl fac martir pentru credință și erou al neamului românesc, fiind închis la Aiud din 1948 până în 1951. De la această dată, protopopul Alexandru Baba bătătoarește drumul propriei Golgote „afurisit de comuniști”, când i-au confiscat toată averea și l-au expulzat din pământul transilvan la Arad și în cele din urmă la Simionești, Bistrița. Părintele Ilie, un neostenit „scormonitor” prin straturi de istorie, a devenit prietenul Arhivelor de la Bistrița, Alba Iulia și Arad, ștergând praful uitării de pe nume celebre ca: Gherasim Domide și Alexandru Baba; primul din

satul natal al părintelui, Rodna, iar al doilea din parohia pe care o păstorește, Șieu-Măgheruș”.

Nu avem de-a face doar cu prezentarea de momente istorice sau religioase, cartea fiind scrisă cursiv chiar cu inflexiuni literare și aducând în fața noastră povestea protopopului care, dincolo de scaunul pe care l-a ocupat și care i-a adus nu doar bucurii, ci și mâhnire în suflet, surprinde prin poveștile despre biserică, școală, cultură, grija față de preoți pentru ca biserică să strălucească în adevărata ei haină, cea a lui Hristos.

Alexandru Baba s-a născut în comuna Șieu-Măgheruș, județul Bistrița-Năsăud, la 14 august 1893. Urmează școala primară în satul natal, apoi gimnaziul superior fundațional din Năsăud. Fiind șef de promoție, tânărul Alexandru Baba este adus de viitorul Mitropolit al Ardealului, Nicolae Bălan, (între anii 1920-1955), pe atunci profesor de teologie la Sibiu, la Institutul de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. Deși ar fi vrut să urmeze Conservatorul, având o voce deosebită, de bariton, în 1914, la stăruința părinților săi, Alexandru Baba se înscrie la Institutul Teologic din Sibiu, va întrerupe cursurile din cauza războiului, va fi trimis ca infirmier la spitalul militar din Deva. Aici va lucra timp de 8 luni, apoi se îmbolnăvește de tifos și va fi internat 3 luni într-o clinică din Cluj. Va pierde un an de teologie, pe care o va termina la Oradea, unde a fost refugiată Academia Teologică de la Sibiu, din cauza războiului. Se căsătorește în data de 1 iunie 1919 cu tânără Valeria Pașcu, fiica preotului ortodox Mihail Pașcu din parohia Simionești, lângă Bistrița. Va fi hirotonit preot în ziua de Crăciun (25 decembrie) a anului 1919 de către Episcopul Ioan Ignatie Papp al Aradului, locțiitor de Mitropolit, iar la 26 ianuarie 1920, preotul Alexandru Baba va fi instalat paroh în comuna Ciceu Giurgești (județul Someș). Aici se va ocupa de refacerea clădirii bisericii, înființează un cor bisericesc, organizează cursuri de gospodărie, fiind apreciat de credincioși, dar și de protopopul Teodor Herman, care va consemna în „Monografia istorică a Protopopiatului Ortodox Român Dej” (Cluj 1926), că Alexandru Baba „este un preot harnic și înțelept”. Fiind remarcat de Episcopul Nicolae Ivan al Clujului, acesta îi încredințează misiunea de a înființa Parohia Ortodoxă din Bocșa Maramureșului, pe care o va organiza, ridicând și o capelă, în doar 6 săptămâni. Mitropolitul Nicolae Bălan îl propune ca preot misionar în Parohia Canton – Ohio S.U.A., însă Episcopul de la Cluj Nicolae Ivan îl dorește Protopop la Alba Iulia, unde în cele din urmă va candida, fiind ales la 28 septembrie 1925 Protopop și paroh în Parohia Centru Alba Iulia, la vârsta de doar 32 de ani.

Cartea părintelui Pioraș aduce în fața noastră documente inedite, amintind aici și anumite circulare bisericești. Iată ce spune *Circulara nr. 6056 / 1925 de anunțare a noului protopop: „Nicolae, din mila lui Dumnezeu și voința clerului și poporului, drept-credinciosul Episcop al Diezezei Vadului, Feleacului și Clujului. Har și pace de la Dumnezeu, Părintele ceresc, iar de la Noi salutare și binecuvântarea Noastră Arhipăstorească. Iubitului cler și popor drept-credincios din tractul protopopesic al Alba Iuliei. Făcându-se din partea Consistoriului nostru eparhial toate demersurile legale pentru întregirea postului vacant de paroh prim al parohiei Alba Iulia și protopop al tractului Alba Iulia, Consistorul Diezezan în ședința plenară din 17 oct. a.c. a numit cu vot unanim la această demnitate pe onoratul presbiter Alecsandru Baba din Ciceu Giurgești pe care, în ziua de 28 oct. a.c. sub decursul Sfintei Liturghii, celebrată de noi în Capela Reședinței episcopoești, l-am hirotonit într-un protopop... Vă invităm prin urmare, ca în toate afacerile oficiale către acel onorabil protopop să vă adresați, dând ascultare cuvintelor și poveștelor lui, cari vor fi numai spre binele și întărirea credincioșilor noștri. Aceasta vă invit să o faceți cu atât mai vărtos, căci acum alesul și întăritul în scaunul său prin Declarația sa dată cu graiu viu și în scris a făcut promisiune solemnă, că va fi model al virtuților creștinești, iubitor de popor și dreptate și va sluji biserică și patria iubită cu devotament și abnegație până la ultima lui răsufare. Din prilejul acesta al introducerii protopopului în acest centru cultural, în persoana unui bărbat integru și cu calități distinse, fac un calduros apel către toți preoții și credincioșii protopopiatului ca să-i dea tot sprijinul stăruind împreună cu frățească bună înțelegere pentru întărirea bisericii noastre din acest tract spre lauda și mărirea lui D-zeu și înaintarea binelui obștei.*

Cluj, dat în Reședința Noastră Episcopoească în ziua de 1 noiembrie anul Domnului 1925

Nicolae, episcop

N.B. A se distribui și ceti în toate bisericile noastre din tractul Alba Iulia.”

În anul 1928 protopopul a fost ales deputat. Din această

poziție a obținut terenuri cu care a înzestrat toate parohiile din jurisdicția sa. În anul 1933 a zidit o frumoasă casă culturală în stil românesc, în care va funcționa și Protopopiatul. În anul 1940, odată cu cedarea Ardealului de Nord, Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului a fost împărțită teritorial în două, o parte, avându-l în frunte pe Episcopul Nicolae Colan și consiliul eparhial, rămâne sub ocupație străină, iar în cealaltă parte s-a înființat un Vicariat condus de 3 protopopi și 6 consilieri eparhiali, avându-l ca președinte pe Protopopul Alexandru Baba. Autoritățile comuniste instalate după cel de-al doilea război mondial, sub acuza că deține publicații interzise, îl vor condamna pe Alexandru Baba la 7 luni de închisoare. La 7 mai 1948 va fi demis din funcția de Protopop, va fi închis în temnița din Aiud până în iunie 1951. Câtă nedreptate. După eliberare a fost expulzat din Alba Iulia și întreaga avere i-a fost confiscată. Între anii 1952-1960 va sluji ca preot în Parohia comunei Buteni din județul Arad, iar din 1960 până în 1967 îl regăsim preot în Parohia Simionești, satul natal al preotesei Valeria Pașcu. La 8 noiembrie, de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, în anul 1967, moare îndurerat, dar împăcat că și-a slujit Biserica și neamul până la capăt.

Ca protopop al Alba-Iuliei, rămân în urma sfinției sale, însă, câteva rânduieli. Protopopul Alexandru Baba vizitează fiecare parohie, consemnând pe formularul de statistică starea bisericii, grija față de patrimoniu, prestația preotului. A luptat și a obținut pământ pentru toate parohiile. Astfel, în anul 1926, Protopopiatul Alba Iulia deținea în total 1.046 iug. teren, 421 iug. pădure. Observă că preoții angajați ai Vicariatului nu poartă haină preoțească și le va pretinde ca atât la serviciu cât și în timpul liber să poarte această ținută preoțească. Acest lucru, vicarul Alexandru Baba îl va pretinde și de la preoți în parohii să poarte ținuta canonică, corespunzător prestigiului instituției Bisericii pe care o slujesc. Se mai cerea preoților obligația de a purta barbă. O altă problemă era faptul că unii preoți nu locuiau în parohie, cel mai ades din cauză că nu exista casă parohială și nici posibilitatea de a închiria o locuință corespunzătoare. Preocuparea Vicariatului, a protopopului vicar Alexandru Baba, era și aceasta ca preoții în colaborare cu epitropul și consiliul parohial cu adunarea parohială, să se străduiască, cu toată greutatea și sărăcia credincioșilor în acele vremuri, să cumpere sau să construiască locuință pentru preot în parohie. Când nu primea la timp actele și situațiile cerute din partea unor preoți, încât nu puteau să trimită mai departe, la episcopie, rapoartele, le-a reținut plata salariului pe 10 zile. Relația dintre Biserică și Școală a cunoscut o oarecare slăbire înaintea celui de-al doilea război mondial. S-a redus numărul orelor de religie în Școală, tinerii se implicau în frământările politice, în mișcarea legionară, determinând conducerea statului să reorganizeze educația națională, căutând să apropie din nou Școala de Biserică. Constata cu amărăciune și protopopul Alexandru Baba că religia urma să fie trecută în rândul disciplinelor practice, fiind astfel marginalizată, considerată „o simplă cenușotcă, ținută după ușă, tolerată...”.

Prin persoana sa Vicariatul din Alba Iulia va lua atitudine față de atrocitățile săvârșite de ocupanții horthyști în Ardealul de Nord asupra clericilor ortodocși și a locuitorilor români rămași în teritoriul cedat. Se va adresa generalului Ion Antonescu, la 25 septembrie 1940, cu următoarea scrisoare: „Domnule general, Consiliul Vicariat al părții din Episcopia Ortodoxă a Clujului, rămasă în hotarele României, din prima ședință de constituire, trimite expresiunea sinceră a devotamentului său față de Maiestatea Sa Regele Mihai I și față de Conducătorul Statului, salvator al Neamului Românesc. Înfierează în același timp toate crimele și barbariile regimului ungar împotriva preoților, intelectualilor și scumpului nostru popor românesc din teritoriul cedat și înfățișând opiniei publice a lumii întregi fărâdelegi ca acelea ale arderii de viu a protopopului Aurel Muntean din Huedin, vă roagă respectuos, să interveniți cu toată forța Țării pentru curmarea imediată a suferințelor fără de număr ale fraților noștri și pentru redobândirea vechilor granițe”.

Părintele Pioraș a reușit să facă oglinda unui harnic misionar al Bisericii Ortodoxe, despre care știam atât de puține și care, iată, prin vrednicia unui preot care slujește în satul natal al protopopului, Șieu Măgheruș, reușește, la 130 de ani de la naștere, să ne readucă în fața noastră personalitatea marcantă a acestuia. Nu este puțin lucru și, poate că, nimic nu este întâmplător în această lume, marile nume revenind în actualitate chiar și după zeci de ani, prin rânduiala Celui de Sus.

PS EPISCOPUL-VICAR VASILE SOMESANUL

Martie 2019

3 martie: La Sfânta Liturghie slujește și este prezent în mijlocul credincioșilor din Biserica Parohiei „Pogorârea Sfântului Duh”, cartierul Zorilor, Cluj-Napoca.

10 martie: Este prezent la Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor din parohia cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh” – Zorilor Cluj-Napoca, unde slujește prin rostirea de ecfonise și binecuvântări.

17 martie: În mijlocul credincioșilor de la Biserica „Pogorârea Sfântului Duh” din cartierul Zorilor-Cluj-Napoca, participă prin rostirea de ecfonise și binecuvântări la Sfânta Liturghie

18 martie: Asistă în Catedrala Mitropolitană, la Sfânta Liturghie, oficiată cu ocazia aniversării zilei de naștere a PC Părinte Exarh, Arhimandrit Dumitru Cobzaru. După terminarea Sfintei Liturghie, a rostit urarea de „Mulți ani fericiți”.

24 martie: La Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

25 martie: Asistă în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca la Sfânta Liturghie, slujbă săvârșită de IPS Andrei Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, înconjurat de un sobor de ierarhi preoți și diaconi.

31 martie: În Biserica Parohiei Pogorârea Sfântului Duh – Zorilor Cluj-Napoca, la Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor, unde rostește ecfonise și binecuvântări.

A consemnat, Pr. Ficior Călin-Felician

Activități ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, (martie 2019)

În perioada 23 februarie - 3 martie 2019, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, însoțit de directorul de departament, Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie, a efectuat o vizită la Institutul Diakonie Neuendettelsau din landul Bavaria, Germania. Aici s-au întâlnit cu mai mulți reprezentanți ai Institutului german, printre care: părintele rector dr. Matthias Hartmann, președintele Consiliului de Conducere al Diakonie Neuendettelsau, pfr. Peter Schwarz, directorul Centrului Ecumenic Duhovnicesc, domnul Thorsten Walter, directorul Centrului pentru Relații Internaționale, pr. Lucian Boloș, preot ortodox, referent în cadrul Diakonie Neuendettelsau și alții. De asemenea, au vizitat Facultatea de Teologie Evanghelică „Augustana” din Neuendettelsau, Universitatea Wilhelm-Löhe din Fürth și alte instituții din subordinea Diakonie.

Vineri, 1 martie 2019, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a avut loc lansarea cărții: *Privind către Dumnezeu nostru. Orientarea în timpul rugăciunii liturgice* a Pr. prof. dr. Uwe Michael Lang de la Seminarul „Allen Hall” din Londra (teolog romano-catolic), apărută anul acesta la Editura Paralela 45. Au fost prezenți și au luat cuvântul: autorul, Pr. prof. univ. dr. Dumitru Vanca (prefațatorul cărții), Mihail Răduca (traducător) și Mădălin Costache (reprezentant al editurii). Moderatorul evenimentului a fost Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău.

În data de 1 martie 2019, a avut loc la Huși Simpozionul Național: Episcopul Grigorie Leu - slujire și mărturisire. Biserica în comunism, organizat de Episcopia Hușilor în colaborare cu Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER). Conf. univ. dr. Radu Preda, președinte executiv al IICCMER a susținut comunicarea *Biserica în comunism. Mărturie și adaptare*.

În perioada 4-7 martie 2019, Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului a organizat cursuri de formare duhovnicească continuă pentru preoți la Mănăstirea Nicula. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a prezentat în cadrul acestora, miercuri, 6 martie 2019 prelegerea cu titlul: *Vectorii pastorali ai prezentului, la 30 de ani de „post-atetism”. Lectură psiho-duhovnicească*.

În perioada 10-16 martie 2019 a avut loc la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca prima săptămână duhovnicească a Postului Mare:

- Duminică, 10 martie 2019 a fost săvârșită Slujba *Utreniei*, la Capela Facultății, urmată de Sfânta Liturghie, iar seara *Vecernia* și *Pavecernița Mică*, la Catedrala Mitropolitană. Î. P. S. Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a susținut o cateheză;

- Luni, 11 martie 2019, a fost săvârșit Ceasul I, la Capela Facultății, iar seara, la Catedrala Mitropolitană, *Canonul cel Mare*. A predicat Pr. lect. univ. dr. Adrian Podaru;

- Marți, 12 martie 2019, a fost săvârșit Ceasul al III-lea, la Capela Facultății, iar seara, la Catedrala Mitropolitană, *Canonul cel Mare*. A predicat Arhim. drd. Andrei Coroian - Consilier eparhial la Sectorul „Catehetic și de Misiune” al Episcopiei Devei și Hunedoarei;

- Miercuri, 13 martie 2019, a fost săvârșit Ceasul al VI-lea, la Capela Facultății, iar seara, la Catedrala Mitropolitană, *Canonul cel Mare*. A predicat Pr. Nicolae Feier de la biserica „de la Coroana” din Bistrița.

- Joi, 14 martie 2019, a fost săvârșită *Utrenia*, la Capela Facultății, iar seara la Catedrala Mitropolitană, *Canonul cel Mare*. A predicat Pr. Gheorghe Colțea - Protopopul de Bran-Zărnești, la invitația ASCOR Cluj-Napoca;

- Vineri, 15 martie 2019 a fost săvârșit Ceasul al IX-lea, la Capela Facultății, iar seara, *Pavecernița Mică*.

- Sâmbătă, 16 martie 2019, seara, a fost săvârșită *Vecernia Mare* cu Litie, la Capela Facultății.

La slujba *Pavecerniței Mari*, în cadrul căreia s-a citit *Canonul cel Mare* al Sfântului Andrei Criteanul au participat studenții și profesorii Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, alături de părinții slujitori ai Catedralei, profesorii și elevii Seminarului Teologic Ortodox, Răspunsurile la slujbă au fost date de Corul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu.

Joi, 14 martie 2019, a avut loc o întâlnire de suflet a studenților facultății cu Pr. Gheorghe Colțea - Protopopul de Bran-Zărnești, cu tema: *Tinerii teolog și provocările lumii de azi - anticlericalismul și indiferentismul religios*.

Vineri, 15 martie 2019, Asociația Clujul pentru Viață a organizat evenimentul: *Părinți pentru copii. provocări actuale în educația pentru sănătate sexual-reproductivă și familie*. Invitați au fost Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului Universității Babeș-Bolyai și Lect. univ. dr. Cristina Faludi de la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a UBB.

În Sala Auditorium Maximum a UBB, a avut loc luni, 18 martie 2019, concertul de gală susținut de Cvartetul Transilvan (Gabriel Croitoru - vioara I, Nicușor Silaghi - vioara a II-a, Marius Suărășan - violă și Vasile Jucan - violoncel), ediția a IX-a, organizat de Fundația „Mitropolitul Bartolomeu”. În deschidere Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” al Facultății de Teologie Ortodoxă dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu a susținut un microrecital cu lucrări specifice Postului Mare. Invitatul care a susținut o prelegere a fost scriitorul Dan Ciachir.

Prezent la eveniment, Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, președinte al Fundației „Mitropolitul Bartolomeu”, a adresat auditoriului un cuvânt duhovnicesc.

Luni, 18 martie 2019, Arhim. lect. univ. dr. Benedict Vesa a participat la **ședința preoților din Protopopiatul Ortodox Dej** și le-a adresat un cuvânt de învățătură, dându-le câteva sfaturi duhovnicești.

La Liceul de Arte „Sabin Păuța” din Reșița, Galeria Lyceuma a avut loc luni, 18 martie 2019, vernisajul expoziției de icoane și pictură intitulată *Chipul lui Dumnezeu, chipul omului*. Au fost expuse lucrări ale studenților Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca, specializarea Artă Sacră (coordonați de lect. univ. dr. Alin Răzvan Trifa) și ale elevilor Liceului de Arte din Reșița.

Marți, 19 martie 2019, a avut loc o întâlnire de suflet a studenților facultății cu scriitorul și publicistul Dan Ciachir, cu tema: *Preoția între noblețe și risc*.

Miercuri, 20 martie 2019, Înaltpreasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, profesori ai Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a săvârșit Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite în Capela Facultății cu hramul Sf. Ierarh Nicolae. La slujbă au participat studenții teologi, care, în timpul slujbei, s-au împărtășit cu Trupul și Sângele Mântuitorului.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul Facultății de Teologie Ortodoxă, dirijat de Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu.

Cuvântul de învățătură al IPS Sale s-a intitulat: *Renuțări mici, cu rezultate mari. Biruirea înclinațiilor spre plăcere*.

La final, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății, a mulțumit Ierarhului pentru binecuvântare și prezență în mijlocul profesorilor și studenților acestei instituții de învățământ teologic.

În data de 21 martie 2019, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și Centrul de Dialog între Teologie și Filosofie al Universității Babeș-Bolyai a organizat conferința cu titlul: *O etică a privirii* susținută de Conf. univ. dr. Călin Săplăcan de la Facultatea de Teologie Greco-catolică.

În perioada 20-24 martie 2019, Parohia Sf. Ierarh Alexandru din Cluj-Napoca a organizat un ciclu de seri duhovnicești cu tema *Bucuria pocăinței*. Printre invitați s-au numărat Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană și Diac. lect. univ. dr. Nicolae-Olimpiu Benea.

Marți, 26 martie 2019, la Casa de Cultură a Studenților, sub egida Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului și a Organizației Creștine „Agape. Prețuim Familia”, a avut loc dezbateră cu tema: *Tineret și înviere. O contradicție în termeni?* Invitați au fost Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, d-na avocat Ana-Corina Săcrieru și Conf. univ. dr. Adrian Papahagi.

În data de 26 martie 2019, la Academia Teologică din Kiev, Ucraina (Lavra Peșterilor), a avut loc Conferința teologică internațională: *Student Science in a Theological School*, ediția a X-a, dedicată aniversării a 240 de ani de la nașterea Sfântului Ierarh Filaret Amfiteatrov.

Au participat doi studenți doctoranzi ai Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, originari din Republica Moldova: arhim. Iov (Vadim) Cristea, cu referatul intitulat: *Legăturile duhovnicești ale intelectualității ruse cu mănăstirea Optina în sec. XIX*, realizat sub îndrumarea pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie și Serghei Crudu, cu referatul: *Omul - făptura micșorată cu puțin față de Dumnezeu. Isagogie și exegeză la Psalmul 8*, realizat sub îndrumarea pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă.

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și Centrul de Bioetică au organizat vineri, 29 martie 2019, dezbateră publică: *Medici și teologi despre viață și apărarea vieții*, între Prof. univ. dr. Gabriel Gurman de la Universitatea Ben Gurion din Beer Sheva și Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, moderată de Lect. univ. dr. Nicolae Turcan, cu participarea dr. Ioan Cristofor, scriitor.

În zilele de 29 și 30 martie 2019, a avut loc la Sinaia dezbateră: *Criza educației. Indicatori de stare și rezolvări*, organizată de Fundația Alexandrion. Între vorbitori: Andrei Marga, Radu Munteanu, Petre Roman, Ilie Șerbănescu, Ecaterina Andronescu, reprezentanți ai sistemului de educație din SUA, Canada, Franța, Slovenia, Ungaria, Polonia, Anglia, Liban, Italia.

Din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca au participat părintele decan, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu și Pr. prof. univ. dr. Ioan Vasile Leb.

Sâmbătă, 30 martie 2019, în biserica nouă a mănăstirii Rohia, s-a desfășurat, precedată de Slujba Parastasului, masa rotundă *Monahul Nicolae Delarohia - 30 de ani de postumitate*. A participat Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie, directorul de Departament al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, care a fost distins, duminică, 31 martie 2019, după Sf. Liturghie de către Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului cu Crucea Sf. Iosif Mărturisitorul, pentru contribuția adusă la publicarea celor 21 de volume ale operei integrale Nicolae Steinhardt, în calitate de membru al colectivului de redactare și editare.

În zilele de 30 și 31 martie 2019, la Alba Iulia și Aiud, a avut loc cea de-a șasea ediție a Simpozionului Național de Martirologie, cu titlul: *Elitele intelectuale în fața opresiunii comuniste*. Evenimentul este organizat de către Arhiepiscopia Alba Iuliei și Muzeul Național al Unirii, în parteneriat cu Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, Fundația Aiud și Schitul „Înălțarea Sfintei Cruci” de la Aiud. A participat Conf. univ. dr. Radu Preda, Directorul executiv al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc.

La biserica „Schimbarea la Față” din Cluj-Napoca, în perioada Postului Mare, au fost invitate să susțină cuvinte de învățătură următoarele cadre didactice ale facultății noastre: în 24 martie 2019 - Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci; în 25 martie 2019 - Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă; în 31 martie 2019 - Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

Dr. Dacian But-Căpușan

IPS ANDREI MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.

În timpul anului universitar, în fiecare **miercuri** și **vineri**, între orele 8.00 și 10.00, predă cursul de Spiritualitate pentru studenții din anii III și IV de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde hertzienă”, pentru postul de radio „Renașterea”.

În fiecare **miercuri** și **vineri**, între orele 10.00 și 15.00 acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Martie 2019

1 – 2 martie: La Salzburg, Austria, participă la întâlnirea anuală a membrilor Academiei Europene de Științe și Arte. Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

3 martie: Oficiază Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură în biserica românească din Salzburg (paroh: Pr. Dumitru Viezuanu). Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

4 martie: La Mănăstirea Nicula, participă la deschiderea celei de-a doua serii a Cursurilor de Duhovnicie. Asistă la slujba de Te-Deum și rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baciu, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

5 martie: În sala de ședințe a Centrului Eparhial, prezidează comisia de examinare a candidaților participanți la concursul pentru ocuparea posturilor de preoți la parohiile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din cartierul clujean Mănăștur și Șomcuta Mic, protopopiatul Dej.

Face o vizită la Institutul de Urologie din Cluj-Napoca (slujitor: Pr. Ovidiu-Ioan Feldiorean).

6 martie: În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Mântuitorului Hristos și rostește un cuvânt de învățătură.

7 martie: Face o vizită în parohiile Arcalia, protopopiatul Bistrița (paroh: Pr. Ovidiu Toma) și Tăure, protopopiatul Năsăud (paroh: Pr. George Cetenaș).

La sediul protopopiatului Bistrița se întâlnește cu persoanele implicate în proiectul de renovare a Bisericii „Intrarea în Templu a Maicii Domnului” și în proiectul de renovare a clădirii în care va funcționa Școala Ortodoxă din localitate.

Săvârșește slujba de binecuvântare a locuinței familiei domnului Ovidiu Chifor de la Direcția pentru Tineret și Sport a județului Cluj. Este însoțit de PC Pr. Radu Cotușiu de la Inspectoratul Județean de Jandarmi.

8 martie: La monumentul ridicat în memoria celor ce s-au aflat în Rezistența Anticomunistă, situat la intrarea în Parcul Central, săvârșește o slujbă de pomenire și rostește un cuvânt duhovnicesc. Asistă la ceremonialul cultural organizat cu acest prilej.

În sala principală a Muzeului Etnografic al Transilvaniei, asistă la conferința „Flori în zeghe. Femei în închisorile comuniste”, organizată de PCuv. Protos. Grigore Benea, starețul Mănăstirii – Memorial de la Gherla. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

9 martie (Sfinții Patruzeci de Mucenici): Cu prilejul hrumului, în biserica Mănăstirii – Memorial de la Gherla, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură.

În biserica din Fundătura, protopopiatul Gherla, oficiază Taina Sfântului Botez pentru prunca Ana-Maria, fiica părintelui paroh Alexandru Marian Man. Rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

La Opera Română din Cluj-Napoca, asistă la tradiționalul Bal al Operei. Este însoțit de PCuv. Arhim. Benedict

Vesa, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

10 martie: Săvârșește slujba de binecuvântare a bisericii din Mireș, protopopiatul Năsăud. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru diacon, pe tânărul Laurian Cosmin Rus. Hirotesește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Mircea Bățan. Conferă domnului Grigore Bradea, primarul comunei Chiuza, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”. Este însoțit de PC Pr. Vasile Nemeș, inspectorul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Sala „Auditorium Maximum” a Casei Universitarilor din Cluj-Napoca, asistă la concertul de muzică folclorică organizat, cu prilejul Zilei Femeilor, de către Parohia „Sfântul Apostol Toma” (parohi: Pr. Dănuț Goga și Pr. Marius Dan Goga). Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Pavcernița Mică și rostește o cateheză.

La Centrul Eparhial, conferă domnului Academician Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române și Rectorul Universității „Babeș Bolyai” și domnului Simion Mureșan, Ordinul „Mihai Vodă”. Conferă domnului Vasile Sebastian Dâncu, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”, iar domnului Virgil Ardelean și Ovidiu Turcu, le acordă „Crucea Transilvană”.

11 martie: În Biserica „Schimbarea la Față” de pe bulevardul Eroilor din Cluj-Napoca (parohi: Pr. Titus Moldovan, Pr. Petru Ioan Ilea și Pr. Liviu Vidican Manciu), slujește Pavcernița Mare și prima parte a Canonului cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul. Rostește un cuvânt de învățătură.

12 februarie: În Biserica „Sfânta Treime” din Cluj-Napoca (parohi: Pr. Cons. Cristian Baciu și Pr. Ioan Jeler), slujește Pavcernița Mare și cea de-a doua parte a Canonului cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul. Rostește un cuvânt de învățătură.

13 martie: În Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” de pe strada Moșilor din Cluj-Napoca (paroh: Pr. Marcel Sabău), slujește Pavcernița Mare și cea de-a treia parte a Canonului cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul. Rostește un cuvânt de învățătură.

ÎPS Mitropolit Andrei dimpreună cu liturghisitori și credincioși, la Hramul Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, Buna Vestire, 25 martie, 2019.

14 martie: În Șomcuta Mare, județul Maramureș, cu prilejul zilei de naștere, o feliicită pe doamna preoteasă Mariana Petruș, sora Înaltpreașfințitei Sale.

În Biserica „Sfântul Arhanghel Mihail” din cartierul clujean Mărăști (parohi: Pr. Liviu Cozma și Pr. Rareș Prunean), slujește Pavcernița Mare și cea de-a patra parte a Canonului cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul. Rostește un cuvânt de învățătură.

15 martie: În Capela Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, oficiază Sfânta Liturghie a Darurilor mai Înainte Sfințite. Rostește un cuvânt de învățătură.

La Opera Maghiară de Stat, asistă la spectacolul organizat cu prilejul Zilei Naționale a Ungariei. Este însoțit de PC Pr. Liviu Vidican Manciu, directorul Seminarului Teologic.

16 martie: În cartierul Pata Rât din Cluj-Napoca, binecuvintează Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de Biruință”. Rostește un cuvânt de învățătură. Hiro-

tesește întru iconom pe părintele paroh Gelu Săvărășan. Conferă Preacuviosului Părinte Arhim. Ioan Paven, starețul Mănăstirii Afteia și domnilor Mircea Vereș și Emil Săvan, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie și slujește la Litie. Rostește un cuvânt de învățătură.

17 martie: În Catedrala Mitropolitană, slujește Sfânta Liturghie și dă citire Pastoralei Sfântului Sinod la Dumini-ca Ortodoxiei. Hirotonește întru preot, pe seama parohiei Șomcuta Mic, protopopiatul Dej, pe diaconul Laurian Cosmin Rus.

Slujește Vecernia, Pavcernița Mică și rostește o cateheză în Catedrala Mitropolitană.

18 martie: În biserica Mănăstirii Strâmba, protopopiatul Bistrița, împreună cu ÎPS Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, săvârșește slujba înmormântării adormitei întru Domnul, Epiharia monahia, stareță a mănăstirii. Rostește un cuvânt de mângâiere. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Sala „Auditorium Maximum” a Casei Universitarilor din Cluj-Napoca, asistă la tradiționalul concert și la momentul evocator organizate de Fundația „Mitropolitul Bartolomeu”. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

19 martie: Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii din Cluj-Napoca.

20 martie: În Capela Facultății de Teologie din Cluj-Napoca, slujește Sfânta Liturghie a Darurilor mai Înainte Sfințite și rostește un cuvânt de învățătură.

În Biserica „Sfântul Alexandru” de pe Bulevardul Muncii din Cluj-Napoca, participă la deschiderea Serilor Duhovnicești. Rostește o rugăciune de binecuvântare și un cuvânt de învățătură.

21 martie: Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii din Cluj-Napoca.

Face o vizită în protopopiatul Huedin. Vizitează parohiile Păniceni, cu filia Dumbrava (paroh: Pr. Ștefan Tătaru) și Bedeciu, cu filiile Dretea și Ardeova (paroh: Pr. Stelian Neag).

22 martie: În Piața Unirii din Cluj-Napoca, participă la solemnitatea depunerii jurământului de credință de către elevii Școlii de Poliție „Septimiu Sever”. Săvârșește slujba de consacrare a jurământului și rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la slujba Pavcerniței celei Mari și rostește un cuvânt de învățătură.

23 martie: În Capela Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, îi binecuvintează pe elevii participanți la Olimpiada de Religie, faza județeană. Săvârșește o slujbă de Te-Deum și rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie și slujește la Litie. Rostește un cuvânt de învățătură.

24 martie: În biserica din Monor, protopopiatul Bistrița, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotesește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Iuliu Ceușan. Conferă domnului Ioan Cira, primarul comunei, Ioan Neagoș și Eugen Creoșteanu, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Săvârșește slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la casa parohială. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baciu, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește o cateheză.

Primește la reședință pe Înaltpreașfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, Preașfințitul Părinte Lukian, Episcopul Ortodox Sârb al Ungariei și administrator al Eparhiei Ortodoxe Sârbe din Timișoara, Preașfințitul Părinte Iustin, Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmăruului, Preașfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preașfințitul Părinte Petroniu, Episcopul Sălajului, Preașfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei și pe Preașfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmăruului.

➤ În sala de ședință a Centrului Eparhial, prezidează ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan.

25 Martie (Buna Vestire): Cu prilejul hramului Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, în sobor de arhierie slujește Sfânta Liturghie unită cu Vecernia. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Conferă Preasfințitului Părinte Lukian și Preasfințitului Părinte Nicodim, distincția „Engolpionul și Crucea Transilvană”. Conferă „Crucea Transilvană” doamnei doctor Lucia Luminița Brustur Chirilă.

Primește la reședință oficialitățile locale și județene, civile și militare, prezente în Catedrala Mitropolitană la Sfânta Liturghie.

26 martie: La Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca, se întâlnește cu elevii clasei a XI-a C. Rostește un cuvânt duhovnicesc și răspunde la întrebările adresate de către tineri.

Se deplasează pe strada Voroneț din Cluj-Napoca, în vederea înființării unei noi parohii și construcția unei biserici. Este însoțit de domnul inginer Ionuț Bujeniță de la Centrul Eparhial.

În sala mare a Casei de Cultură a Studenților asistă la Conferința „Tineret și Învierie – o contradicție în termeni?” susținută de Pr. Prof. Stelian Tofană de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, avocat Ana Corina Săcrieru și prof. Adrian Paphagi. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

27 martie: În biserica Mănăstirii Salva, protopopiatul Năsăud, slujește Sfânta Liturghie a Darurilor mai Înainte Sfințite și rostește un cuvânt de învățătură.

În sala de festivități a Hotelului Militar din Cluj-Napoca, îl felicită pe domnul general Virgil-Ovidiu Pop, comandantul Diviziei IV Infanterie „Gemina”, cu prilejul împlinirii a 49 ani de viață.

28 martie: Îl primește la reședință pe Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor.

Face o vizită în protopopiatul Dej. Vizitează parohiile Urișor (paroh: Pr. Călin Pop), Cășeu (paroh: Pr. Ioan Roșca) și Sălișca (paroh: Pr. Vlad Todoran).

În sala mare a Cinematografului „Dacia” din Bistrița, participă la momentul festiv al lansării filmului „Satul de cânepă” a regizorului Iosif Ciunterei, realizat după volumul „Datoria de om” a scriitorului bistrițean Alexandru Uiuiu. Rostește un cuvânt de binecuvântare. Este însoțit de domnul Sorin Călea, consilierul economic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de PC Pr. Ioan Bufta, protopopul Dejului.

29 martie: În Catedrala Mitropolitană, asistă la slujba Pavcerniței Mari și rostește un cuvânt de învățătură.

30 martie: Săvârșește slujba Punerii Pietrei de Temelie pentru Biserica „Brăul Maicii Domnului” din localitatea Sub Coastă, protopopiatul Cluj I (paroh: Pr. Raul Astaluș). Rostește un cuvânt de învățătură.

În localitatea Domnești, protopopiatul Bistrița (paroh: Pr. Lucian Blaga), săvârșește o slujbă funebă la căpătâiul adormitei întru Domnul, Ana, mama părintelui Nicolae Feier de la parohia „Intrarea Maicii Domnului în Templu” din Bistrița. Rostește un cuvânt de mângâiere.

31 martie: Săvârșește slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la biserica din Rebra, protopopiatul Năsăud. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotesește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Doru Leontin Plăian. Acordă domnului primar, Ștefan Danci, distincția „Crucea Transilvană”. Conferă domnului Ioan Scurtu, Ordinul „Mihai Vodă”. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Ivanov, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia și Pavcernița Mică. Rostește o cateheză. Hirotesește întru duhovnic pe PC Pr. Laurian Cosmin Rus, de la parohia Șomcutu Mic, protopopiatul Dej.

A consemnat, Arhid. Claudiu Ioan Grama

Un record spiritual

Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta*

a începutul lunii decembrie 2018, în jurnalul de seară, televiziunea noastră publică a prezentat pe larg rezultatul unei cercetări de natură sociologică întreprinse de *Pew Research Center*, instituție americană. Potrivit acestei cercetări, România era plasată în fruntea celor 34 de țări care alcătuiesc continentul european în materie de religiozitate. Mai pe românește: de credință în Dumnezeu și atașament față de Biserică.

Întrucât trăim într-o lume pasionată de concurență și de recorduri, constatarea aceasta atât de măgulitoare pentru noi, românii, ar fi meritat o dezbatere mult mai consistentă.

Încă de la începutul anilor '90, îndată după prăbușirea regimurilor comuniste din Răsăritul Europei, România și Polonia erau socotite țările europene cele mai legate de credința în Dumnezeu, una fiind reprezentativă

pentru Catholicism (Polonia), cealaltă pentru Ortodoxie (România). Pe atunci, primatul credinței în Dumnezeu îl deținea o mică țară catolică, Malta. În anii următori, tot două țări mici dețineau primatul religiozității: Armenia și Georgia. De data aceasta, o țară mijlocie, România, devine liderul credinței în Dumnezeu. O țară care, de la 1 ianuarie anul acesta, așa cum știm, deține președinția Consiliului Uniunii Europene. Iată că această țară se distinge prin ceva aparte, care îi este specific și, totodată, o valoare care poate fi împărtășită și răspândită. Filosoful Constantin Noica obișnuia să spună, comentând *Descriptio Moldaviae* a lui Dimitrie Cantemir, că învățatul principie recunoștea două calități indenegabile moldovenilor: ospitalitatea și credința în Dumnezeu.

E bine să ne aplecăm asupra acestui record spiritual care ne distinge reflectând asupra acestei realități. Recordul spiritual pomenit nu este nici pe departe accidental, ci reprezintă o veche continuitate pe care nici cei peste 40 de ani de regim totalitar nu au putut să o erodeze. Aș vrea să dau un citat din marele istoric bisericesc Nicolae M. Popescu care sună astfel: „Cea mai veche stepenă diriguitoare din țara noastră este a preoției. Preoții au fost din vechime și neîntrerupt conducătorii sufletești ai poporului. Au fost vremuri când n-am avut vlădici, nici boieri, nici divan și nici domni sau conducători de oști, dar n-a fost niciodată sat românesc fără preot”. Aceste cuvinte ale marelui istoric bisericesc Nicolae M. Popescu, tatăl unui actor nu mai puțin celebru, Mihai Popescu, au fost rostite într-o conferință din anul 1943, al cărei text a fost adunat în volumul *Ortodoxia II*, apărut în același an. Asta se întâmplă într-o vreme în care Biserica noastră reușise, pentru un răstimp, să reinstaureze viața bisericească în Basarabia și chiar în Transnistria răvășită de tăvălugul ateismului bolșevic.

Continuitatea Bisericii a fost una dintre marile trăsături de care ne-am putut bucura chiar și în cele peste patru decenii de regim ateist-marxist, propovăduirea urii de clasă, fără să-și riște libertatea, într-un singur fel: participând la slujbele Bisericii și mărturisindu-i învățătura care opunea deschis perspectiva neantului existențial unei învieri de obște garantate de Iisus Hristos.

Într-un eseu despre Patriarhul Justinian, providențialul ierarh al Sfintei noastre Biserici, am arătat că atât el cât și Sfântul Sinod de la sfârșitul anilor '40 ai secolului trecut au înțeles că regimul adus de la Moscova o să dureze cel puțin câteva decenii și au preferat înfruntării deschise o retragere strategică și eficientă, un drum pe care același Constantin Noica îl numea „lăturiș”. Era o cale de tradiție românească ce și-a dovedit eficiența și în dificila perioadă comunistă. Poate nu am avut avantajele Bisericii Catolice Poloneze, sprijinită de Roma, unde mai existau, în unele părți din Armată, preoți militari, dar am avut mult mai mult decât toate celelalte țări comunizate din Europa. Puțini știu astăzi că în 1968 a apărut o Biblie sinodală românească într-un tiraj de 200.000 de exemplare – cu hârtie primitivă din Anglia – sau că în

* Mircea Gelu Buta, Prof. Dr. Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, e-mail:butamircea@yahoo.com

același an au existat catehizări de elevi îndeosebi în Banat. Biserica noastră a știut să valorifice orice oportunitate, așa cum s-a întâmplat cu prezența femeilor în facultățile de teologie, unde unele au susținut chiar doctorate, până în anul 1959. Tot așa se explică existența câtorva seminarii monahale în anii '50, un număr de călugări și călugărițe care îl depășea pe cel din perioada interbelică,

sau faptul de neimaginat că în corurile bisericești din București – îndeosebi la Biserica Boteanu – cântau artiști ai celei mai înalte scene lirice, Opera Națională.

Desigur, Patriarhul Justinian și Sinodul au plătit aceste situații, dar au plătit exclusiv cu vorbe. În schimbul lor, am avut o Biserică ce a respirat, a continuat, spre deosebire de monarhie, instituție veche de peste 800 de ani la noi, dar care a fost retezată brutal odată cu impunerea abdicării Regelui Mihai. Nici măcar mormintele regale din necropola de la Curtea de Argeș n-au mai putut fi văzute de credincioși vreme de peste un deceniu.

Recordul spiritual românesc menționat, pe care nu l-am evaluat noi, ci o instituție de prestigiu, prin metodele sale științifice, trebuie să constituie un prilej de reflecție. În primul rând, să ne reamintim că Biserica nu este formată exclusiv din cler și călugări, la aceste două elemente constitutive adăugându-se unul, dacă nu mai important, cel puțin mai numeros: poporul lui Dumnezeu. Lui îi datorăm concluziile stabilite de *Pew Research Center* și încă o dată putem contempla adevărul că Biserica este o comunitate de iubire și credință la nivel național. Desigur, există și câteva procente de credincioși de alte confesiuni cu care am conviețuit și conviețuim în armonie, aceștia nefăcând altceva decât să întărească concluziile studiului menționat.

Numai continuitatea putea să furnizeze astăzi rezultatul atât de măgulitor pentru noi. Să ne bucurăm și să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru cinstea de a fi prima țară sub raportul credinței în Dumnezeu dintr-un continent întreg, pe care N. Iorga îl definea „pământ al Crucii și Culturii”.

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:

IPS Arhiepiscopul și Mitropolitul ANDREI ANDREICUȚ

Vicepreședinte:

PS Episcopul-vicar VASILE SOMEȘANUL

Membri:

Consilier cultural Pr. dr. BOGDAN IVANOV,
Pr. prof. univ. dr. VASILE STANCIU, Pr. lect. dr. LIVIU VIDICAN-MANCI

Director:

Pr. dr. Cătălin Pălimaru

RENAȘTEREA

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59.96.49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista@renasterea-cluj.ro

CUI (CF) 4547095
IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENASTEREA)
ISSN: 1223-4435

Redactor responsabil:

Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:

Pr. dr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:

Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea Gelu Buta,
Dacian But Căpușan, Cezar Login,
Ierom. Maxim Morariu, Marcel Muntean, Alexandru Nemoianu,
Adrian Papahagi, Protos. Simeon Pinte, Nicolae Turcan,
Arhim. Benedict Vesa,

Înviere

Ana-Maria Mureșan

Să-nvie inima în noi,
precum învie pomii primăvara –
învăluind și fermecând un ochi de piatră
ce nu mai știe să Te vadă,

cum Te văzuseră-n grădină ucenicii
Ioan și Petru
tainic,
în adevăr, acoperiți de raze de lumină.

cum Te văzuse și Maria,
uitând de tot și Domn numindu-Te,
al sufletului ei,
ce chinuit de demoni oarecând,
în silă se zbătea-n singurătate.

Crenguța de salcie

Maria-Magdalena Goia

Beși se făcuse de-acum amiază, răcoarea stăruia în aer la acel început de aprilie. Ajunsă la intrarea în parc, fata se opri și privi înainte pe alea străjuită de castanii pe care îi găsea prea bine aliniați. Ar fi vrut să rămână puțin pe o bancă, dar cam toate erau ocupate fie de bătrâni care stăteau de vorbă, fie de adolescenți îndrăgostiți, de câte o gașcă de băieți care râdeau tare și se înghionteau ori de mame cu copii mici.

Cum sta așa, dezorientată, în capătul aleii, zări undeva aproape de stradă o bancă rămasă neocupată, poate și din pricină că îi lipseau câteva scânduri. Se duse și se așeză acolo. Peste noapte plouase și o baltă minusculă se formase lângă un picior al băncii. O rămă se zbătea la marginea bălții. Fata se depărtă puțin. Își puse crenguța de salcie în poală și o ținea acolo cu o mână. Inspira aerul de primăvară.

Era ceva ce plutea în acest aer, mai puternic și mai real decât zgomotul mașinilor care treceau pe stradă, decât copacii abia înmuguriți din jur sau podul albastru cu puntea de lemn pe care vedea, de unde era ea, oameni trecând încoace și încolo.

Îi erau vii în minte cuvintele pe care le auzise în dimineața aceea la biserică despre Împărăția lui Dumnezeu, despre cum vor intra cei ce L-au ales pe Domnul Iisus Hristos, într-o zi, în această Împărăție veșnică, precum mulțimile cu ramuri de finic în mâini care Îl întâmpinaseră pe Mântuitorul altădată la intrarea în Ierusalim. „Binecuvântată este această zi!”, îi sunau și acum

în urechi vorbele preotului. Și nu doar că îi sunau, dar, întrucâtva, se și concretizaseră în starea aceea de pace care venise peste ea după atâta vreme, după atâta înstrăinare!

Ziua aceasta avea, într-adevăr, ceva deosebit – o aflase de mică. Într-o astfel de dimineață de Florii, pe vremea când avea numai câțiva anișori, aștepta în curte să iasă din casă mama, tata, soră-sa, ca să meargă toți la biserică. Iar, când s-au adunat, au mai așteptat la poartă să vină și doi vecini, soț și soție, prieteni ai părinților, să se ducă cu toții laolaltă la slujbă. Și-n răstimpul acesta de așteptare, un fel de lumină albă, constată ea, cuprinsese și curtea, și prunul înflorit de lângă gard, strada, satul și inima ei. O pasăre cânta nespuse de frumos între florile albe ale prunului. Peste ani, de fiecare dată când erau Floriile, încerca să retrăiască acea stare, dar oricât se străduia, nu reușea să și-o recompună așa cum o primise altădată.

În loc de acea stare, în anii copilăriei care au urmat, era grija ca în duminica aceea (și numai în aceea) să ajungă mai repede la biserică, să mai prindă o crenguță cu mătisoari sfințită. Cineva din sat aducea astfel de crenguțe cu mătisoari și preotul le sfințea, probabil cu mult înainte ca ea să ajungă la biserică. Lumea venea la slujbă, se închina la icoane și mergea în față, lângă altar, să ia de pe măsuta de acolo una sau mai multe astfel de crenguțe, fiecare cum considera. Dacă nu ajungeai la timp, rămâneai fără, când toți ceilalți din jurul tău țineau, pe toată durata Liturghiei, crenguțele în mâini. Apoi, în anii adolescenței, în dimineața aceasta mai dădea fuga în sufragerie să probeze rochia nouă pe care o avea deja gata adusă de la croitoreasă pentru Paști; se gândea la teze ori întârzia, pieptănându-se în baie în fața oglinzii, plângându-și de milă că se simte foarte singură.

Pe urmă, a fost și cazul când nici nu s-a mai dus la biserică în dimineața de Florii. Într-un an, dimineața de Florii o găsi dezamăgită de singurătatea ei și de regretul că nu o iubește singurul băiat pe care-l vedea capabil a da sens vieții ei, pe deasupra, rămăsese și fără bani, pentru că-i dăduse, cu o zi înainte, o sumă destul de mare unei sătrărițe, ca să îi spună ce va fi cu iubirea ei. Aceasta nu numai că nu-i zisese nimic concret, dar o mai și amenințase că are un blestem asupra ei și va paraliza în trei zile, dacă nu aduce de acasă încă pe atâția bani pe câți deja îi dăduse. Ca să aducă și restul sumei, ea se împrumută. În dimineața următoare, așadar, de Florii, se îmbrăcase cu blugi, cu o bluză care nici nu era de fete, ci de băieți, se încălță cu niște pantofi cu toc și luă troleibuzul până în capătul orașului, unde, la ora zece, se întâlneau niște prieteni cu care se înțelesese că va merge la pădure. Acum se ducea așa, îmbrăcată aiurea, doar să le spună că nu va mai veni. Să le spună ce pățise nu voia; îi era rușine. Prietenii ei erau plini de viață, echipați de expediție. Voi să le spună că nu va veni, dar voioșia lor o molipsi. „Nu știi, sunt și Floriile, parcă m-aș duce și la biserică... De-acum e și târziu, nici nu știu ce să fac”, rămânea ea ca suspendată între două lumi. „Dacă tot ai venit până aici, hai cu noi!”, o îmbrăcase una dintre fetele din grup. „Abia o să te mai înviezi și tu!”. Și fata plecă împreună cu prietenii ei, nevenindu-i încă să recunoască până la capăt că, de fapt, ea aceasta voia – ca, în acea dimineață, să meargă la pădure, deși conștiința o muștra că nu alesese biserică. Oricum, binecuvântată a fost ziua aceea. Dumnezeu nu o pedepsise, ba chiar fuse o zi foarte frumoasă, cu cântece, jocuri, plimbări și grătar. După ce se terminase și ajunse acasă, abia atunci simți o apăsare pe inimă, căci bucuria zilei trecuse și se aprinsese tristețea că nu alesese biserică; dar această tristețe era tăcută, abia perceptibilă și trupul adormi, frânt de agitația de peste zi, suspendându-i povara conștiinței.

Apoi veniseră lucruri cu mult mai grele. Dimineața de Florii, din copilărie, era atât de departe, încât starea trăită atunci nu mai părea credibilă. După ce hotărâse să mai creadă o dată într-o dragoste omenească, de care, la drept vorbind, nici nu avea chef, iar acea, așa-zisă, dragoste arzătoare pieri în nici trei luni, își reaminti de dragostea smerită a lui Dumnezeu, pe care ea o smerise, o umilise. Trecuse un an și începuse Postul Paștelui. Ce putea face și ea, cum să arate că altceva își dorea? Se hotărî să încerce să țină Postul Paștelui. A fost primul Post al Paștelui pe care l-a ținut în întregime. În ziua aceea de Florii s-a și împărțit. Iar acum stătea pe o bancă ruptă în parc, simțind o pace mai presus de lumea concretă, dar care lua și lumea concretă în sânul ei.

Stând așa pe bancă, cu aceste gânduri în inimă, se uita la râma care se chinuia în noroi și nici măcar de ea nu se mai scârbea, ba, chiar găsea că și ea se aseamănă cumva cu o rămă care se zbate în

noroi. Când ridică de jos capul, prin fața ei treceau doi tineri ce-i păreau cunoscuți. Nu își dădu seama din prima clipă cine erau, dar auzi vocea bărbatului, care zicea ceva parcă puțin mai tare decât ar fi trebuit; oricum, cuvintele ea nu le prinsese. Era el, băiatul pe care mai demult îl credea singurul capabil să dea sens vieții ei. Mergea ținându-se de mână cu prietena lui – aceeași din anii de liceu. Ea i-l ceruse lui Dumnezeu înainte ca el să fie prietenul celeilalte, dar nu primise decât indiferență din partea lui și, uneori, priviri ascuțite ca niște piroane ori rânjete – din care ce să fi înțeles?

Tresări puțin pe banca ei. Își strânse mai tare crenguța de salcie din poală. Crenguța aceasta era bucuria și mărturisirea ei. O strânse la piept. Nu putea fi nimic mai prețios decât dragostea smerită a lui Dumnezeu.

În urma ei, rămâneau, înfundate în timp și neputincioase, suierăturile trenului în care el era cu prietena lui, iar ea singură, în același vagon, băncile pe care scrisese numele lui, zilele sărace, agitația străzilor, chipuri răsrânte în vitrinele orașului, dăra albă lăsată pe cer de avioanele cu reacție. Tot așa cum vor rămâne în urmă, într-o zi, războaie, crime, spitale de cancerosi, festivaluri... Atunci se vor deschide porțile Împărăției Cerurilor și fericiți cei care vor intra în Ierusalimul cel de Sus, cu finicele bucurii în mâini. Binecuvântată este această zi. Cu nădejdea intrării în Ierusalimul Ceresc, pe banca cu scânduri rupte și cu o rămă chinuită lângă piciorul ei, fata mai strânge o dată la piept crenguța de salcie.

Despre ceilalți

Anca Bivolariu

Astăzi o putere nevăzută a apăsă parcă pe pedala de accelerație și nu mai este cine să pună frână. Trăim într-o lume nebună, înnebunită parcă de viteză și de *facil*. Totul se mișcă atât de repede încât, încercând să ținem pasul parcă ne fugărim pe noi înșine și unii pe alții. Iar această alergare ne face robi. Paradoxal, suntem tot timpul în mișcare, dar mai fixați și mai închiși decât oricând; undeva, în lumea noastră – fiecare în a lui – cu fereastra închisă, respirând același aer îmbăcsit. Prin ceea ce are sau crede că are, omul s-a legat de lume. E legat așa cum un vițel e prionit pe o imensă pajistă verde, aparent toată a lui. Dar când încearcă să facă un pas spre orizont constată că e prins. În *Sfaturile unui diavol bătrân către unul mai tânăr* de C. S. Lewis, se spune că prosperitatea l-a făcut pe om să simtă că își găsește locul în lume, când, în realitate, lumea și-a găsit locul în el.

Aceasta e lumea în care trăim, iar lumea înseamnă un spațiu abstract, golit de oameni parcă; un spațiu în care pot prinde viață posibilitățile noastre de afirmare și de profit. Oamenii sunt aici doar decorul, publicul unui spectacol în care „eu” sunt unicul protagonist. Lumea care își face loc în mine, cel comod și cald cel, nu e lumea care își găsește loc în Sfinții Părinți ce se roagă pentru tot *Adamul*

și pentru mântuirea tuturor; e poate chiar opusul ei: e lumea în care murim unii de gâtul altora, căutându-ne o dreptate și o înțietate vremelnică.

Cel mai des resimt încrâncenarea aceasta dintre noi, oamenii, în mijloacele de transport în comun. Acolo ochii și urechile îmi sunt bombardate zilnic de crâmpie de povești care acoperă situații soi de soi de la cele mai hilare la cele mai grozave. Autobuzul e un spațiu populat cu persoane diverse: de la părinți supărați pe copii la copii revolțai împotriva oricărei autorități; de la tineri absolut nepăsători la bătrâni guralivi. Acesta e locul unde am parte de *întâlniri* cu mulți oameni nemulțumiți și unde mă simt, de multe ori, invadată de ceva străin și greu. Uneori mă fac una cu împrăștierea din jur. Plouă cu atât de multe cuvinte încât te poți îneca doar respirând. De aceea refugiul îl găsesc uneori în căștile de telefon. Așa se face, aparent, mai liniște. Dar ce ciudat este să fii într-un loc și totuși în altul. Iar cel mai rău e că simt că în felul acesta de a mă raporta la ceilalți – ca la ceva de care îmi vine să fug – e o greșeală și, pe undeva, o judecată. Mă separ de ei. Deși știu că patimile care îi luptă pe ei mă muncesc și pe mine. Ceea ce judec la ceilalți este și în mine: aceleași porniri de a-mi face loc, de a părea ce nu sunt, de a mă îndreptăți.

De aceea mă străduiesc să mă separ de gândurile mele rele mai degrabă decât de oameni. Un personaj din *Condiția umană* a lui Malraux spune, la un moment dat, că ideile nu trebuie doar gândite, ci trăite. Știu că în porunca iubirii de aproapele stă ascuns Dumnezeu. Dar nu e niciun folos în a ști asta fără a face nimic. Așa că, în autobuz, sunt ca la război, dar încerc să fie un război cu mine însămi și nu cu cei din jur. Și mă văd neputincioasă cu fiecare împotrivire, cu fiecare învârtosare, cu fiecare uitătură curioasă sau răutăcioasă sau dezaprobatore. Cu toate acestea, nădăjduiesc că în asumarea neputinței de a-i răbda sau de a-i purta pe cei din jur, în asumarea acestei neputințe, în micile biruințe urmate de căderi, este totuși un bine; acela că încep să mă văd cum sunt și încep să cer ajutorul lui Dumnezeu. Iar astfel, prin mijlocirea celorlalți, pe care mă străduiesc să îi înțeleg sau să îi cunosc cât de puțin, mă văd și pe mine.

Niciun timp pierdut nu e recuperabil și viitorul pare dintr-o dată scurt pentru cel ce vrea să pornească pe urmele Mântuitorului, un drum pe care constăți că dușmanii tăi sunt în tine și nu în cei din jurul tău. Iar oamenii devin importanți când te uiți la ei pur și simplu; când te uiți la ei ca la făptura lui Dumnezeu și nu mai dai atât de mare importanță forțelor care îi mână uneori în direcții bune, alteori nu. Unii poartă pe chip, la vedere, cutele trecerii prin timp și prin viață; alții le poartă însă în interior și nu știu eu ce povară duce fiecare. Privită mai cu îngăduință, lumea e mai aproape de mine, iar *celălalt* e prilejul pe care mi-l oferă Dumnezeu ca să ies din mine: ca să ajut cu fapta sau uneori doar cu vorba sau gândul. Uneori nu voi reuși să fac nimic concret, de ajutor, dar esențial e să încerc măcar să compătinesc. Ce minunat să vezi cu ochii minții și ai sufletului că, lângă omul care-ți iese în cale pe drum, la serviciu, acasă, stă Hristos. Astfel oamenii nu mai sunt un decor, ci actori principali pe scena vieții. În încercarea de a fi urma lui Hristos – iubind – stă ascunsă o Pace care nu e din lumea aceasta; o Pace care nu se mai ia de la noi și pe care o caută neîncetat toți cei ce au gustat-o măcar o dată.

Spiritualitatea, limba și istoria – funia împletită în trei, coloana vertebrală a neamului nostru

Interviu cu Părintele Florin Șerbănescu, consilier patriarhal, realizat de Tatiana Onilov

Tatiana Onilov: - În ce constă astăzi patrimoniul bisericesc al României?

Părintele Florin Șerbănescu: - Patrimoniul bisericesc din România, din ferice, este în mare măsură păstrat din ceea ce s-a transmis din secolele mai vechi și din cât s-a putut conserva și restaura în perioada recentă, adică în secolele XX, XXI. În primul rând, avem foarte multe monumente istorice. Majoritatea din lista monumentelor istorice clasa A, dar și foarte multe din clasa B din patrimoniul țării sunt monumente bisericești. Într-o statistică mai de demult se spunea că peste 60% din monumentele țării erau monumente bisericești. Este un număr foarte mare. În prezent, în patrimoniu au fost introduse și anumite construcții civile, edificii mai recente, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, secolul al XX-lea, acestea fiind clădiri cu un anumit potențial patrimonial, cu o anumită valoare. Dar majoritatea, din punct de vedere al patrimoniului imobil, al imobilului construit, sunt și acum lăcașurile de cult și mănăstirile.

Există și o a doua categorie, cea a patrimoniului mobil, care constă dintr-o anumită categorie de obiecte, folosite în special în cult: icoane vechi, cărți, veșminte, argintărie, obiecte din metal prețios, și care sunt în posesia unităților de cult, fie ele mănăstiri sau biserici, centre eparhiale etc. Multe dintre ele, dintre cele mai valoroase, au ajuns în colecții de stat de-a lungul timpului. Începând de la 1900, au fost luate și transmise dintr-un muzeu într-altul: de la Muzeul Monumentelor Istorice și apoi Muzeul de Artă Religioasă din perioada interbelică, la Muzeul Național de Artă al României, la Muzeul Național de Istorie, la alte muzee din țară. O parte din ele au ajuns în aceste muzee mai ales în perioada regimului comunist, pe lângă cele de până la al Doilea Război Mondial, apoi s-au mai adăugat și altele.

În orice caz, ar trebui să reținem faptul că în zestrea patrimonială a acestei țări, patrimoniul bisericesc reprezintă o parte foarte mare, aproape două treimi. Acesta este un lucru firesc până la urmă, pentru că bisericile au beneficiat întotdeauna de o atenție specială din partea comunităților, adică ele s-au construit, s-au reconstruit cu mai multă grijă, a existat pentru ele o mai mare preocupare a comunităților, fiind păstrate pe cât a fost posibil. Treptat, au fost înlocuite, având în vedere că pe vremuri nu existau tehnologii și nici conceptul de restaurare atât de bine pus la punct, cum îl avem în momentul de față.

Avem o zestre foarte mare și inestimabilă, o zestre identitară, fundamentală a acestui popor, care s-a născut ca popor român și ca popor creștin. În genetica poporului român sunt fundamentale aceste două elemente: limba și fizionomia, din punct de vedere etnic, și spiritualitatea creștin-ortodoxă, din punct de vedere al credinței, care în etnogeneza românească s-au împletit încă de la început. Cele două elemente au fost ca o funie împletită. De aici și grija mare pe care trebuie să o avem pentru ele. La acestea se adaugă și istoria – evoluția în timp a acestor elemente de identitate –, cu elemente de geografie, pentru că istoria se desfășoară totdeauna într-un spațiu, nu este aeriană, ci este legată de un teritoriu. Prin aceste trei dimensiuni, limbă, spiritualitate și istorie cu elemente de geografie, vedem că funia este împletită în trei, reprezentând coloana vertebrală a conștiinței de sine a unui neam.

Din punctul acesta de vedere, zestrea patrimonială, și aici putem introduce un concept mai recent – patrimoniul imaterial –, este cea în care intră însuși conținutul credinței noastre. De-a lungul timpului, în patrimoniu au putut fi încadrate și bunurile ce au căpătat forma scrisă. Și această categorie a componentei definitorii a etnicului românesc se încadrează la patrimoniu. Slujbele bisericești reprezintă acea manifestare prin care de-a lungul secolelor s-a transmis pe cale orală învățătura Bisericii, acestea fiind, din punct de vedere al tradițiilor orale, forma principală de perpetuare a credinței. Începând cu slujbele, cu cuvântul rostit în biserică, predica și toate celelalte împrejurări în care se abordează problemele de spiritualitate tradițională românească, de creștinătate, de Ortodoxie perpetuată timp de 2000 de ani, toate acestea sunt o funie împletită în trei și au o componentă fundamentală, cum am spus, conștiința de sine a unui neam.

Tatiana Onilov: - Biserica, într-adevăr, a reușit până acum să își păstreze valorile. E de mirare cum de s-a putut acest lucru, ținând cont că

a trecut prin atâtea imperii și prin atâtea intemperii ale istoriei. Vedeți în prezent vreun pericol mai mare pentru Biserică?

Părintele Florin Șerbănescu: - Da, există un pericol mai mare, pentru că fenomenele din prezent creează niște mutații care sunt resimțite până la nivel de individ, în special la generațiile mai tinere. Este îngrijorător faptul că tinerii s-au învățat să comunice foarte mult prin intermediul acestor tehnologii noi. Drept consecință, au ajuns să vorbească o limbă română aproximativă, chiar stâlcită, amestecată cu foarte multe neologisme. Mai mult decât atât, le lipsește capacitatea de a înțelege cu același firesc un text, nu mai au competență de a înțelege un text din literatura clasică română. Aici este o mare responsabilitate și a profesorilor. Cum să fii fiu al poporului acestuia și să faci analize gramaticale și comentarii de limbă română pe texte traduse în română din altă literatură?

În ceea ce privește patrimoniul, și din această perspectivă lingvistică, câtă lume știe astăzi că (sigur, au fost încercări și înainte, Coresi sau Dosoftei cu *Liturghierul* lui, cu *Viețile Sfinților*), de la Antim Ivireanul, odată cu apariția *Liturghierului* întocmit de el în 1713, în Biserica noastră a existat o stabilitate extraordinară a textului Sfintei Liturghii timp de 300 de ani? Așa geniu a avut acest om, încât, cu mici excepții, au rămas neschimbate ecteniile, rugăciunile din timpul Liturghiei. Când slujesc la altar, mă impresionează în mod profund faptul că rostim și auzim aceleași cuvinte pe care le-au auzit înaintașii și înaintașii înaintașilor noștri timp de trei veacuri, chiar și mai înainte, în forma în care erau cuprinse în *Liturghierul* de la 1713, începând cu ectenia mare și cu binecuvântarea „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh”, „Cu pace Domnului să ne rugăm”, „Pentru pacea de sus și mântuirea sufletelor noastre Domnului să ne rugăm”, „Pentru pacea a toată lumea...”, „Pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm”, „Pentru Sfântă Biserica aceasta...”. Aceste ectenii sunt cuvânt cu cuvânt de la Antim Ivireanul. Cum să nu te impresioneze lucrul acesta?! Astfel, ne putem gândi la ce importanță extraordinară a avut Biserica în păstrarea conștiinței de sine a acestui popor, începând cu limba pe care a auzit-o în Biserică timp de 300 de ani; ne dăm seama de rolul pe care l-a avut Biserica la formarea limbii literare, la păstrarea acestei limbi odată cu învățătura de credință, cu învățătura ortodoxă a majorității populației românești. Înțelegem, pe de altă parte, ce responsabilitate mare avem noi astăzi, generația noastră.

Tatiana Onilov: - Este nevoie de o pregătire specială pe această filieră a cunoașterii tradițiilor, a aprecierii valorilor?

Părintele Florin Șerbănescu: - Cred că ar fi important dacă încă din formarea omului în școală, începând de la școala primară, generală și liceu, lucrurile acestea s-ar face cu o mai mare responsabilitate, fără a avea o atitudine obtuză de respingere a tot ce este nou și modern. Tradițiile trebuie privite ca elemente de valoare, care ne definesc, fiind foarte importante ca ele să fie simțite, înțelese și de generațiile actuale. Conștientizând că în prezent riscul ca lanțul să se rupă este foarte puternic, trebuie cu atât mai mult să avem responsabilitatea și grija pentru ele. Mă refer în primul rând la disciplinele care formează conștiința de sine și care în momentul de față sunt printre cele mai relativizate și atacate: limba și literatura română, religia, istoria cu elemente de geografie și limba latină, care deja se scoate din program. Cum spuneam, limba română și religia au fost de la început în ontogeneza poporului român, în chip ființial împletite. Celelalte, fără îndoială, sunt toate foarte bune. Și fizica, și chimia, și matematica, și informatica sunt ale timpului nostru. Sunt folosite oriunde în lume și sunt valoroase, de aceea și performerii noștri care excelează în domeniile respective sunt imediat preluați și folosiți pe alte meridiane, în alte țări. Dar limba, istoria și religia nu pot lipsi din curriculumul școlar pentru că nu pot fi înlocuite cu vreo altă materie care ar putea contribui la creșterea sentimentului de apartenență la neamul românesc, ca fiu al acestui pământ și al acestei țări.

Echipa: Tatiana Onilov, Andrei Mitrică, Gabriela Bulgaru, Ana-Maria Neag, Dana Filaropol, Andreea Micu, Iulia Anamaria Mureșan, Oana Laura Dăgă, Romina Sopoian.

Adresa ASCOR:
Biserica din Hașdeu 45
Cluj-Napoca

Redacția FILOCALIA:
Piața Avram Iancu, nr. 18,
Cluj-Napoca
Fax: 0264/595 300
revista.filocalia@yahoo.com

ISSN: 1224-0567